

Η ΕΛΛΑΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΕΝΗ ΕΙΡΗΝΙΚΩΣ ¹

«Εναρθεστέτην δὲ καὶ μόνην διδάσκαλον τοῦ δύνασθαι τὰς τῆς τύχης μεταβολὰς γενναίως ὑποφέρειν τὴν τῶν ἀλλοτριῶν περιπετειῶν ὑπόμνησιν».

Π ο λ ὺ β ι ο ς (1, α', 2)

Τὸ τηλεγραφικὸν σύρμα ἐγκαίρως κατέστησε γνωστὸν εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις τὸ νέον κτύπημα, τὸ ὁποῖον βαρὺ εἶχε πάλιν κατενεχθῆ κατὰ τοῦ ἐλληνισμοῦ διὰ τοῦ πολιτικοῦ πραξικοπήματος τῆς 6 Σεπτ. 1885. Τὴν πρωτὰν τῆς ἡμέρας ταύτης, 2—4 π. μ., συνεπέλα εἰρηνικῆς ἐπαναστάσεως καταλλήλως διοργανωθεῖσης ἐν Φιλιππουπόλει, ἧς ψυχὴ μὲν ὁ ταγματάρχης Νικολαΐεφ, προανάκρουσμα δ' ἦσαν προγενέστεραί τινες εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἀνατ. Ῥωμυλίας ταραχαί, καθ' ἃς ὁ Γεν. Διοικητῆς Γαβριήλ - Πασσᾶς Κρίστεβιτς δὲν ἔσπευσε νὰ ἐνεργήσῃ πᾶν ὅ,τι ἐπεβάλλετο ἐκ τῶν περιστάσεων, ὑπηρέτησε δ' οὕτω καὶ ὑπεβοήθησεν ἀσυνειδῆτως τὸν βουλγαρικὸν ἀγῶνα, κατελύθη ἐν τῇ Ἀνατ. Ῥωμυλίᾳ, τῇ αὐτονόμῳ ταύτῃ διοικητικῶς, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἀμεσον πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν ἐξουσίαν τῆς Πύλης Ἐπαρχίᾳ, ἢ Κυβέρνησις τοῦ Γεν. Διοικητοῦ, ἐπιτροπὴ δ' ἀπαρτιζομένη ἀπὸ τὸν Στοϊάνωφ, τὸν Ζεδάρωφ καὶ τὸν Ἀνδάνωφ ἀνέλαβε ν' ἀναγγεῖλῃ αὐτῇ τὰ λαθόντα χώραν μετὰ τῆς παρακλήσεως, ὅπως ἐτοιμασθῇ ν' ἀναχωρήσῃ πάραυτα ἐκ Φιλιππουπόλεως. Συγχρόνως δέ, πρὸς μεγαλειτέραν ἀσφάλειαν, συνελήφθη καὶ, ἀφ' οὗ κατὰ τὴν ἀναχώρησίν του διεπομπεύθη ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς Ῥωμυλιωτικῆς πρωτευούσης, ὠδηγήθη εἰς Κοναρὲ καὶ ἐκεῖθεν ἤχθη τὴν 9 Σεπτ. εἰς Σόφειαν,

¹ Ράδεφ, Στρούτελιτε νὰ σιδρέμενα Βιλγκάρια, I (1910): Τσαρουβάνιετο νὰ Κνιάξ Ἀλεξάνδρα. — *Blue Book (Greece, 1886)*, N° 3, 4. — *Blue Book (Turkey, 1886)*, N°. 1, 2. — Βουλγαρικαὶ διπλωματικαὶ βιβλίοι: Βιπρὸς νὰ σιεντινένιετο (1886), Σίρμποκο - βιλγκάρσκατα βοϊνά (1886), κτλ. κτλ.

καταλύσας παρά τῇ ἰδιαιτέρῳ Γράμματι τοῦ Ἡγεμόνος Στόϊλωφ, ἀφεθεὶς δ' ἐλεύθερος βραδύτερον μετέβη τὴν 28 Σεπτ. εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τῆς θυγατρὸς καὶ τοῦ γαμβροῦ του. Ἴδου ἡ ἀπὸ 5 Σεπτ. προκήρυξις τοῦ μυστικοῦ κομιτάτου: «Ἀδελφοί! Ἦχησεν ἡ ὥρα τῆς ἐνώσεώς μας· ἡ ξένη βωμολιωτική Κυβέρνησις, ἣτις μᾶς καταπιέζει ἀπὸ 6 ἐτῶν, ἀνετράπη. Ἄντ' αὐτῆς ἀνεκηρύχθη ἡ μετὰ τῆς Βουλγ. Ἡγεμονίας ἐνωσις ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Βουλγάρου Ἡγεμόνος, τῆς Α. Υ. τοῦ Ἀλεξάνδρου Α'. Πολίται! Πρέπει, ἐν ὀνόματι τῆς ἡμετέρας πατρίδος, διὰ τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Βουλγαρίας, νὰ σπεύσητε εἰς βοήθειαν τῆς ἱερᾶς ὑποθέσεως καὶ νὰ ὑποδοθησῆτε αὐτήν, διατηροῦντες ἀυστηρότατα τὴν γενικὴν τάξιν καὶ ἡσυχίαν. Ἐνθυμηθῆτε, ὅτι θὰ τιμωρῆται ἀυστηρῶς πᾶς ὅστις θὰ διέπραττε βιαιότητας καὶ λεηλασίας, ἰδίᾳ δ' ἐναντίον τῶν ἀλλοδαπῶν, τοὺς ὁποίους δέον ἕκαστος νὰ προστατεύῃ ὡς ἀδελφούς. Ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται! Τέκνα τῆς Βουλγαρίας. Τὸ μυστικὸν κομιτᾶτον σᾶς ἐπιβάλλει νὰ ὑψώσητε τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τὸν ὑπερήφανον βουλγαρικὸν λέοντα καὶ πρὸ τοῦ μεγαλείου τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐναντίον τίνος καὶ διὰ τίνα μάχεσθε; Ἐνθυμηθῆτε, τέκνα τῆς Βουλγαρίας, ὅτι ὑπηρετεῖτε διὰ τὴν ταπείνωσίν σας, ὑπὸ τὴν ἡμισέληνον, τὴν σημαίαν τῶν τυράννων μας πέντε αἰώνων! Ἰερεῖς! Σεῖς, οἵτινες διεφυλάξατε καὶ ὑπερησπίσατε τὴν Βουλγαρίαν ἐπὶ πέντε ὀλοκλήρους αἰῶνας ὑψώσατε τὸν σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος καὶ εὐλογῆσατε τὴν ἱεράν μας ὑπόθεσιν — τὴν ἐνωσιν... Ὁ Θεὸς βοηθός! Ἐμπρός!».

Πάραυτα συνέστη ἐν Φιλιππουπόλει ἐπιτροπή, ἣτις, κληθεῖσα Προσωρινὴ Κυβέρνησις, παρεχώρησε τὴν προεδρίαν εἰς τὸν Ἰσομάκωφ, ἀλλ' οὗτος προφασισθεὶς ὅτι ἡ προχωρημένη ἡλικία του δὲν τῇ ἐπέτρεπε νὰ ἀναλάβῃ τὴν προεδρίαν, τὴν ἀπαιτούσαν μεγάλην ἐνεργητικότητα καὶ δραστηριότητα, ὑπέδειξε τὸν Στράνσκην. Οὔτε ἀπερρίφθη οὔτε ὁμως καὶ ἐγένετο δεκτὴ ἡ οὕτω πῶς ὑποβληθεῖσα πρότασις, ἀλλ' ὁ Στράνσκης, καταρτισθέντος τοῦ ὀριστικοῦ καταλόγου τῶν μελῶν, ἔλαβε τὴν πένναν καὶ ἔγραψεν ἰδίᾳ χειρὶ τὸ ὄνομά του κάτωθεν τῆς λέξεως: Πρόεδρος, τοῦ Ἰσομάκωφ διορισθέντος ἀντιπροέδρου

τῆς Προσ. Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία, κηρύξασα τὴν ἐνωσιν τῆς Ἄνατ. Ρωμυλίας μετὰ τῆς ἐκείθεν τοῦ Αἴμου Βουλγαρίας, καθ' ὃν διηγήθημεν τρόπον, ἔσπευσε νὰ ζητήσῃ τὴν ἀμέσον ταύτης συνδρομὴν καὶ προστασίαν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἐγχειρήματος. Ὁ Ἡγεμὼν τῆς Βουλγαρίας Ἀλέξανδρος, Πρίγκιψ τῆς Βάττεμπεργ, εὗρίσκετο μακρὰν τῆς βουλγαρικῆς πρωτεύουσας ἐν τῇ παρά τὴν Βάρναν θερινῇ του ἐπαύλει Σάντροβο, καθ' ὃν χρόνον συνέβαιναν πάντα ταῦτα τὰ ἔκτροπα ἐν Φιλιππουπόλει. Εὐθύς δ' ὡς ἔλαβε γνῶσιν τούτων διὰ τοῦ πρὸς αὐτὸν ἀπὸ 6 Σεπτ. τηλεγραφήματος τῆς συστάσης Προσωρινῆς Κυβερνήσεως, ὃ εἶχεν οὕτω: «Σήμερον ἀνεκηρύχθη ἡ ἐνωσις ἀνά πᾶσαν τὴν Ῥωμυλίαν ἐν ὀνόματι τῆς Υ. Υ. Συνέστη Κυβέρνησις. Ζῆτε. Πραγματικοὶ ὑμῶν ὑπήκοοι», κατήλθεν ἀμέσως εἰς τὸ τηλεγραφικὸν γραφεῖον τῆς Βάρνης, ἐνθα διέμεινεν ἐπὶ μακρὸν συνεννοούμενος μετὰ τῆς Σόφιας καὶ τῆς Φιλιππουπόλεως. Τὴν αὐτὴν δ' ἡμέραν, 6 Σεπτ., ἀνεχώρησε δι' ἐκτάκτου ἀμαξοστοιχίας διὰ Ἰρνοβον, προπεμφθεὶς φρενητιωδῶς ὑπὸ τοῦ δικαίως ἐπὶ τῇ ἔλῳς ἀναιμάκτῃ ἐκπληρώσει τῶν ὀνείρων τοῦ ἐνθουσιῶντος βουλγατικοῦ λαοῦ. Ἐν Τιρνόβῳ, τῇ παλαιᾷ ταύτῃ πρωτεύουσῃ τῆς Βουλγαρίας, ἀπεδέξατο ἐπισήμως διὰ τῆς ἀπὸ 8 Σεπτ. προκηρύξεώς του τὴν ὑπὸ τῆς προσωρινῆς ἐπιτροπῆς τῆς Φιλιππουπόλεως γενομένην αὐτῷ ἐκκλησίαν. Ἴδου τὸ κείμενον τῆς προκηρύξεως: «Φέρω εἰς γνῶσιν τοῦ ἀγαπητοῦ μου λαοῦ, ὅτι τὴν 6 Ἰσταμένου ὁ λαὸς τῆς ἐπαρχίας τῆς καλουμένης Ἄνατ. Ῥωμυλίας, μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Κυβερνήσεως, ἣτις ὑφίστατο ἐκεῖ, καὶ τὸν σχηματισμὸν Προσ. Κυβερνήσεως, ἀνεκήρυξε τὴν ἐνωσιν τῆς Ἄνατ. Ῥωμυλίας μετὰ τῆς Ἡγεμονίας καὶ ὁμοθυμῶς ἀνηγόρευσέ με Ἡγεμόνα. Ὑπ' ὄψιν λαμβάνων τὴν εὐημερίαν τοῦ βουλγατικοῦ λαοῦ, τὸν διάπυρον αὐτοῦ πόθον περὶ ἐνώσεως τῶν δύο βουλγαρικῶν Πολιτειῶν εἰς μίαν καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἱστορικοῦ προβλήματος ἀναγνωρίζω τὴν ἐνωσιν ὡς τετελεσμένον γεγονός καὶ ἀποδέχομαι νὰ εἶμαι καὶ νὰ καλῶμαι τοῦ λοιποῦ Ἡγεμὼν τῆς τε Βορείου καὶ τῆς Νοτίου Βουλγαρίας. Ἀναλαμβάνων δὲ τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἐπαρχίας ταύτης κηρύττω, ὅτι ἡ ζωὴ, ἡ περιουσία καὶ ἡ τιμὴ ὅλων τῶν φιλειρηνικῶν κατοίκων, ἀνεξαρτήτως θρησκείας

καὶ ἐθνικότητος, θὰ εἶναι ἐξησφαλισμένοι καὶ ἠγγυημένοι. Πρὸς περιφρούρησιν τῆς τάξεως καὶ τῆς ἡσυχίας ἐλήφθησαν πάντα τὰ ἀναγκαῖα μέτρα, εἰς δὲ τοὺς παραβάτας θὰ ἐφαρμοσθῆ ἡ αὐστηρότης τῶν νόμων. Ἐλπίζω ὅτι ὁ ἀγαπητός μου λαὸς ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Αἴμου, ὅστις μετὰ τῆς εὐχαριστήσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἀπεδέξατο τὸ μέγα τοῦτο γεγονός, θὰ μοι παράσχη τὴν συνδρομὴν τοῦ πρὸς παγίωσιν τοῦ ἱεροῦ ἔργου — τῆς ἐνώσεως τῶν δύο βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν εἰς μίαν μόνην Πολιτείαν — καὶ θὰ εἶναι ἕτοιμος εἰς πᾶσαν θυσίαν καὶ προσπάθειαν πρὸς περιφρούρησιν τῆς ἐνώσεως καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ἀγαπητῆς ἡμῶν πατρίδος. Εἴη ἡμῖν βοηθὸς ὁ Θεὸς ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ καὶ ἀπαραιτήτῃ ἐπιχειρήσει τοῦ μεγάλου ἔργου». Ἀποδεχθεὶς οὕτως ἐπισήμως πλέον ἐν Τίρνόβω τὴν ἔνωσιν, ἐνθα καὶ ἐδέχθη τοὺς εἰδικοὺς ἀπεσταλμένους τῆς Προσ. Κυβερνήσεως Καλτσέφ καὶ Γιάγκουλωφ, ἔσπευσεν ἀκαταπόνητος μετὰ ταῦτα εἰς Φιλιππούπολιν, ἐνθα ἀφίκετο τὴν 9 Σεπτ. μετὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ Πέτκο Καραδέλωφ πρὸς ἐπισημοποίησιν τοῦ γεγονότος. Τὴν 8 Σεπτ. εἶχεν ἐκδοθῆ τὸ ἐπίσημον πρόγραμμα τῆς ὑποδοχῆς, ἣτις θὰ ἐγίνετο ἐν Φιλιππούπολει εἰς τὸν ἐλευσόμενον Ἡγεμόνα Ἀλέξανδρον, καὶ ὁ, πρὸς προὔπαντήσιν του, θὰ μετέβαινον εἰς Βάνια δύο μέλη τῆς Προσ. Κυβερνήσεως, ἐνῶ τὰ λοιπὰ θὰ ἀνέμενον αὐτὸν εἰς Τσουλούκ. Εἰς τὴν πύλιν τοῦ Κάρλοβο ὁ Δήμαρχος μετὰ τοῦ δημοτικοῦ Συμβουλίου θὰ προσέφερον αὐτῷ ἄρτον καὶ ἄλας. Ἀπὸ τῆς πύλης ταύτης μέχρι τῆς μεγάλης γεφύρας θὰ ἦσαν παρατεταγμένοι ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τῆς ὁδοῦ αἱ συντεχνίαι, οἱ δὲ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι ἀπὸ τῆς γεφύρας Οὐζοῦν-Τσαρκί μέχρι τῆς πλατείας Τζούμα, ὅπου ὁ Ἡγεμὼν θὰ ἐγίνετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ κλήρου καὶ τῶν πνευματικῶν προϊσταμένων τῶν ἄλλων θρησκειῶν. Μετὰ ταῦτα θὰ ὠδηγεῖτο εἰς τὴν Μητρόπολιν πρὸς τέλεσιν τῆς συνήθους δοξολογίας καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα διερχόμενος διὰ κατασκευασθείσης ἐπὶ τούτῳ θριαμβευτικῆς ἀψίδος. Μόλις ἀφίκετο ὁ Ἡγεμὼν εἰς Φιλιππούπολιν ἔσπευσε τηλεγραφικῶς ν' ἀναγγείλῃ εἰς τὰς Δυνάμεις, ὅτι, «λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὸ πρὸς τὸν λαόν του ἱερὸν καθήκον», ἀπεδέχθη ἤδη διὰ προκηρύξεως τὴν συντελεσθεῖσαν

πολιτικὴν ἔνωσιν, παρακαλῶν ταύτας, ὅπως ἐπέμψωσι παρὰ τῆς Σουλτάνω διὰ τὴν ἀποδοχὴν τῶν γενομένων «πρὸς ἀποφυγὴν ἀνωφελοῦς αἱματοχυσίας, τοῦ λαοῦ ὄντος ἀποφασισμένου, ὅπως ὑπερασπίσῃ μὲ τὴν ζωὴν του τὸ τετελεσμένον γεγονός». Τὴν ἰδίαν ἡμέραν, 9 Σεπτ., ἀπηύθυνεν ὁ Ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος τηλεγράφημα πρὸς τὸν Σουλτάνον, ἐν ᾧ, ἀναγνωρίζων τὴν ὀθωμανικὴν ἐπικυριαρχίαν καὶ ἐγγυώμενος διὰ τὴν ἡσυχίαν τῶν δύο χωρῶν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν κατοίκων, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκείας, παρεκάλει τὸν Σουλτάνον νὰ καταδείξῃ μίαν εἰσέτι φορὰν τὴν ἀπεριόριστόν του πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτὸν λαοὺς καλωσύνην, ἀποδεχόμενος τὰ γενόμενα. Τὸ ἀπόγευμα τῆς 11 Σεπτ. συνεκλήθη ἡ Βουλγ. Βουλὴ, ἣτις, ἀφ' οὗ ἠκροάσατο ἐν συγκινήσει τοῦ ἐναρκτηρίου ἡγεμονικοῦ λόγου, ἐπεδοκίμασεν ὁμοφώνως τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐνέργειαν τοῦ Ἡγεμόνος, ἐψήφισε πίστωσιν 5 ἑκατ. φρ. πρὸς κάλυψιν τῶν δαπανῶν τῶν στρατιωτικῶν προπαρασκευῶν καὶ ἐν ταύτῃ ἔκκλησιν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσίας, δι' ἧς ἐζητεῖτο ἡ αὐτοκρατορικὴ προστασία καὶ ἡ μὴ ἀνάκλησις τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ ὑπηρετούντων Ῥώσων ἀξιωματικῶν. Ἐννεαμελὲς ἐπιτροπὴ ἐκ Βουλευτῶν ἀνέλαβε νὰ ἐπιδώσῃ τὴν ἔκκλησιν πρὸς τὸν ἐν Σόφια ἀντιπρόσωπον τῆς Ῥωσίας, ὅστις ἠρνήθη νὰ διαβιβάσῃ ταύτην εἰς τὸν πρὸς ὃν ὄρον, τούτου δ' ἕνεκα ἐστάλη αὕτη κατ' ἀνάγκην ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα.

Ὡς κεραυνὸς ἐνέσκηψε τὸ δεινὸν ἄγγελμα τοῦ πραξικοπήματος ἐν Ἑλλάδι, ἣτις, ἐντελῶς ἀμέριμνος, μὴ δυνηθεῖσα νὰ προΐδῃ τὰ βαρέα νέφη, τὰ ὅποια, δεινοὶ προάγγελοι τῆς καταγίδος, ἣτις ἔμελλε μετ' ὀλίγον νὰ ἐκραγῆ, συνεσωρεύοντο εἰς τὸν κατὰ μοιραίαν σύμπτωσιν οὐδέποτε σχεδὸν αἰθριάσαντα ἀνατολικὸν ὄριζοντα, κατεγίνετο μετ' ἐπιμελείας κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εἰς τὴν ἐφαρμογὴν προγράμματος αὐστηρῶν οἰκονομιῶν, μεταβαλοῦσα τὸ φορολογικὸν καὶ τὸ δασμολογικὸν τῆς σύστημα. Ἡ Ἑλλὰς ἦτο εἰσέτι σφόδρα δυσηρεστημένη διὰ τὰ περιορισμένα νέα ὄρια, τὰ ὅποια παρέσχεν εἰς αὐτὴν ἡ ἀπὸ 20 Ἰουν. 1881 ἐλληνοτουρκικὴ συνθήκη. Ἡ δὲ δυσαρέσκειά της ἦτο πολὺ φυσικὸν νὰ ἐκδηλωθῆ, κατὰ τρόπον ἀναμφισβήτητον καὶ ἐμφαντικόν, ἐπὶ τῇ παρανόμῃ καὶ ἀπροόπτῃ μεγεθύνσει

των ὀρίων Πολιτείας, ἥτις δὲν διέκειτο εὐμενῶς πρὸς τὸν ἑλλη-
νισμόν. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται σαφῶς — ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι ἡ
προσαρτηθεῖσα ἐπαρχία ἦτο χώρα ἑλληνικωτάτη — ἡ βαθεῖα
ἐντύπωσις καὶ ἡ συγκίνησις, τὴν ὅποιαν προῦξένησε καθ' ἅπασαν
τὴν Ἑλλάδα τὸ βουλγαρικὸν τόλμημα. «Δὲν ἔχομεν δικαίωμα
νὰ ἐκπληρωθῶμεθα, ἔγραφεν ἡ «Ἀκρόπολις» τῆς 8 Σεπτ. 1885
(1191), διὰ τὰ συμβαίνοντα ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐκείνας χώραις,
τὰς ὅποιας παρέδωκεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Σλαύων ἡ ἑλληνικὴ
ἀδελτηρία, ἡ ἀναισθησία καὶ ἡ μικρόνοια τῶν Ἑλλ. Κυβερνή-
σεων, αἵτινες ἐδηλητηρίασαν τὴν Ἑλλάδα καὶ κατέστησαν αὐτὴν
νῆσον τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν, ἀπησχολημένην εἰς τὴν ἄτιμον
προσωπικὴν πολιτικὴν καὶ ἐγκαταλείψασαν πᾶσαν ἱερὰν παρα-
καταθήκην τῶν προγόνων. . . . Τὸ χθεσινὸν ἄγγελμα εἶναι ἡ
ἀρχὴ τοῦ τέλους τοῦ ἀνατολικοῦ δράματος· εἶναι ὁ πρῶτος
πένθιμος ἤχος τοῦ κώδωνος ὁ ἀναγγέλλων εἰς τὸν Ἑλληνα τὴν
ἐπικράτησιν τῶν Σλαύων καθ' ἅπασας τὰς ἑλληνικὰς χώρας
τῆς Τουρκίας».

Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἀφ' ἑτέρου ἔδρα ἐν λόγοις καὶ συλλαλη-
τηρίοις κατὰ τοὺς χρόνους τούτους. Τῆς 8 Σεπτ. (9 μ. μ.) πολλοὶ
τῶν ἐν Ἀθήναις Μακεδόνων καὶ πλειστοὶ ὅσοι πολῖται συνῆλ-
θον αὐθόρμητοι ἐν τῇ Πλατεῖα τῆς Ὀμονοίας ἐν ἐπιβλητικῷ
συλλαλητηρίῳ, καθ' ὃ ὠμίλησαν ἐνθέρμως οἱ Γ. Καπετανάκης
καὶ Κ. Δούνης περὶ τοῦ κινδύνου, ὅστις ἠπείλει τὴν μεγάλην
πατρίδα. Ὁ λαὸς ἐνθουσιασθεὶς ἐκ τῶν εὐγλώττιων ἀγορεύσεων
ἐτράπη τὴν πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Πρωθυπουργοῦ Θ. Δεληγιάννη
ἀγούσαν, ὅστις ἀπὸ τοῦ ἐξώστου εἶπε τάδε: «Κύριοι, κατανοῶ
τὴν εὐαισθησίαν ὑμῶν πρὸς τὰς εἰδήσεις, αἵτινες ἀνηγγέλθησαν
ἐκ Φιλιππουπόλεως. Ἀλλὰ τὰ ἐν Φιλιππουπόλει γινόμενα ἀνα-
τρέπουσι τὰς συνθήκας, διὰ τῶν ὁποίων ἡ Εὐρώπη ἐδημιούρ-
γησεν ἀπὸ τοῦ 1878 τὸ ἐπὶ τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου καθε-
στῶς. Ἡ Ἑλλ. Κυβέρνησις διερμηνεύουσα τὰ τιμαλφέστερα συμ-
φέροντα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐδήλωσε πάντοτε, ὅτι θέλει σεβα-
σθῆ τὰς συνθήκας ταύτας καὶ ὅτι εὐχεται ὑπὲρ τῆς διατηρή-
σεως τοῦ δι' αὐτῶν δημιουργηθέντος καθεστῶτος· φρονῶ δὲ καὶ
ἐλπίζω, ὅτι καὶ ἡ Εὐρώπη, ἥτις συνωμολόγησε τὰς συνθήκας
τοῦ Βερολίνου, θέλει ἐκπλαγῆ ἐπὶ τοῖς γενομένοις ἐν Φιλιππου-

πόλει καὶ ἐπαναγάγῃ ἐκεῖ τὸ καθεστῶς, τὸ ὅποιον ἐδημιούρ-
γησε. Διὰ τοῦτο δὲν διστάζω νὰ μεταδώσω εἰς ὑμᾶς τὰς ἐλπί-
δας ταύτας καὶ νὰ σᾶς προτρέψω νὰ ἀπέλθητε εἰς τὰς οἰκίας
σας, ἔχοντες τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ Ἑλλ. Κυβέρνησις δὲν εἶναι
δυνατὸν νὰ μὴ ἔχη τὰ αὐτὰ αἰσθήματα, τὰ ὅποια ἔχει καὶ ὁ
ἑλληνικὸς λαὸς, ἀφ' οὗ ἐξ αὐτοῦ ἀνεδείχθη καὶ ἐπ' αὐτοῦ
ἐκλήθη νὰ κυβερνᾷ». Τὴν ἐπομένην, 9 Σεπτ. (6 μ. μ.) ἐγένετο
καὶ αὐθις συλλαλητήριον ἐν τῇ Πλατεῖα τοῦ Συντάγματος. Ἐν
τῷ δευτέρῳ τούτῳ συλλαλητηρίῳ ὠμίλησεν εὐφραδέστατα ὁ ἐπι-
μακρὸν ἀναμενόμενος Ἀν. Γεννάδιος, ὑποβαλὼν ἐν τέλει τόδε
τὸ ψήφισμα, τὸ ὅποιον τριμελὴς ἐπιτροπὴ ἀπαρτιζομένη ἐκ τοῦ
ἀγορεύσαντος καὶ τῶν Δ. Βότσαρη καὶ Μ. Κανάρη ἐπέδωκε
τῇ τε Κυβερνήσει καὶ τοῖς ἐν Ἀθήναις ἀντιπροσώποις τῶν
Δυνάμεων: «Ὁ λαὸς τῶν Ἀθηναίων ἐξ ἁπασῶν τῶν ἑλληνικῶν
χωρῶν τῆς τε ἐλευθέρας καὶ τῆς δούλης Ἑλλάδος ὑπέκρινεν εἰς
τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος καὶ συνελθὼν σήμερον τῆς 9 Σεπτ. εἰς
σύλλογον ἐψήφισε τὰ ἑξῆς. Ἐπειδὴ οἱ Βούλγαροι κινούμενοι,
ὡς πάντοτε, ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ καὶ αἰωνίου ἐχθροῦ τοῦ Ἑλληνι-
σμοῦ κατεπάτησαν τὸν κοινὸν νόμον, τὸν τεθέντα ὑπὸ τῆς Εὐρώ-
πης ἐν τῇ Ἑλλ. Χερσονήσῳ, καὶ ἀνέτρεψαν τὴν ἰσορροπίαν τὴν
ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἐκυρίευσαν πόλεις ἀρχῆθεν γνησίας ἑλλη-
νικάς, ἐν αἷς κυριαρχικῶς θὰ ἐκτελέσωσι τὴν ἐξόντωσιν τοῦ
Ἑλληνισμοῦ καὶ ἐπειδὴ ἡ κατάκτησις τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ
τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν χωρῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἔσται ἀφε-
τηρία πρὸς ἐπιδρομὴν καὶ κατάκτησιν τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς
Θεσσαλονίκης, ἥτις εἶναι τὸ φυσικὸν προπύργιον τῆς Εὐβοίας
καὶ τῆς Ἀττικῆς, τούτου δ' ἕνεκεν κινδυνεύει οὐχὶ μόνον ἡ
δούλη Ἑλλάς, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἐλευθέρα· διὰ ταῦτα ὁ πανελ-
λήνιος λαὸς τῶν Ἀθηναίων παρακαλεῖ τὴν Κυβέρνησιν ν' ἀποδει-
χθῆ, κατὰ τὸν φοβερώτατον κίνδυνον τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀξία
τῆς πατρίδος καὶ νὰ ἐνθυμηθῆ τὴν φρικτὴν εὐθύνην, ἣν αὐτορ-
μήτως ἀνέλαβε, νὰ μελετήσῃ ἐμφρόνως καὶ ν' ἀποκρούσῃ ἀνδρι-
κῶς τὴν κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπιβουλήν, νὰ μὴ ἀμελήσῃ ἐπὶ
πλέον πράγματι ἀργοῦσαν τὴν βασιλικὴν ἀρχήν, νὰ γνηρίζῃ δὲ
ὅτι θὰ τύχῃ τῆς τε ἐνθουσιώδους ὑποστηρίξεως τοῦ ἑλληνικοῦ
λαοῦ πρᾶττουσα τὸ καθήκον καὶ τῆς δικαίας τιμωρίας ἀπαδει-

κνυομένη ἢ ἀμελής ἢ ἀνίκανος πρὸς τὰ πράγματα καὶ τοὺς καιροὺς. Πρὸς τοῦτοις παρακαλεῖ τὴν ἀντιπολίτευσιν τὴν ἐν τῇ Βουλῇ, ἀναλογιζομένην, ὅτι εἶναι ἐφεδρεία τῆς Κυβερνήσεως καὶ Κυβέρνησις ἐν διαθεσιμότητι, μάλιστα δ' ὅτι εἶναι ἀντιπολίτευσις ἐλληνικὴ νὰ τείνῃ χεῖρα βοήθειας εἰς πᾶσαν πατριωτικὴν ἐργασίαν τῆς Κυβερνήσεως πρὸς σωτηρίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ· διότι ἄλλως πράττουσα θ' ἀποδειχθῆ προδότις τῆς πατρίδος καὶ ἀξία τῆς ἐθνικῆς κατάρας». Πλείστοι ὡσαύτως Μακεδόνες, μέλη τοῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου, συνήλθον τὴν 9 Σεπτ. (8 μ. μ.) ἐν τῷ Λυκείῳ Παπαγεωργίου καὶ Κουτούζη, ἐνθα ὁ Ἐμμ. Δραγούμης, Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου, δι' ὀλίγων, ἀλλὰ χαρακτηριστικῶν λόγων κατέδειξε τὰ ἰδίως νῦν ἐπιδαλλόμενα εἰς πάντα Μακεδόνα καὶ ἐν γένει Ἑλληνα καθήκοντα πρὸς τὴν Μακεδονίαν καὶ παρεκάλει πάντα βουλόμενον νὰ ἐξενέγκῃ τὴν γνώμην του περὶ τοῦ πρακτέου. Τὸν Ἐμμ. Δραγούμην διεδέχθη ὁ ἐνθουσιώδης ποιητὴς Π. Συνοδινός, ὅστις ὑπέβαλε πρότασιν περὶ συγκλήσεως συλλαλητηρίου ἐπιθάλλοντος καὶ ἀξιοπρεποῦς, τοῦ ὁποῦ τοῦ ψήφισμα νὰ ἐπιδοθῆ τῇ Κυβερνήσει καὶ τοῖς ἐν Ἀθήναις Πρεσβευταῖς καὶ διετύπωσε τὴν γνώμην, τὴν ὅποίαν εἶχε, περὶ τοῦ δυνατοῦ συμμαχίας μετὰ τῆς Τουρκίας ἢ, ἐν ἀνάγκῃ, περὶ μεμονωμένης ἐνεργείας. Τὴν 10 Σεπτ. (5 1/2 μ. μ.) συνεκλήθη ἐκτάκτως ὁ Μακεδονικὸς Σύλλογος καὶ ἐξελέξατο δεκαπενταμελῆ ἐπιτροπὴν — μέλη τῆς ἐκλεγείσης ἐπιτροπῆς ἦσαν οἱ: Στ. Δραγούμης, Ἐμμ. Δραγούμης, Παπαδόπουλος, Λάζος, Παπαμάρκου, Ρακτιβάν, Μπέλλος, Π. Ἰωάννου, Δαμιανὸς Γεωργίου, Καλοστύπης, Ἀποστολίδης, Κόκκος, Ἀφεντούλης, Ἀγοραστόπουλος καὶ Συνοδινός — ἢ ὅποια νὰ λαμβάνῃ τὰ χρήσιμα μέτρα κατὰ τὰς κρίσεις ταύτας στιγμᾶς, ὡς διήρχετο ὁ ἐλληνισμός. Ἡ ἐπιτροπὴ συνέταξεν ἐκκλησίαν ἐντονὸν τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, προσκαλοῦσαν αὐτὴν νὰ ἐνεργήσῃ πᾶν ὅ,τι ἐπεβάλλετο πρὸς ἀποσόβησιν τοῦ ἀπειλοῦντος τὴν πατρίδα κινδύνου. Τὴν 12 Σεπτ. (4 μ. μ.), προσκλήσει τοῦ Συλλόγου, ἀπειρον πλῆθος συνέρρευσε πρὸ τῶν Προπυλαίων τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου, πρὸς ὃ ὠμίλησεν ὁ ποιητὴς Π. Συνοδινός, ὑποβαλὼν ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τοῦ λαοῦ καὶ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐντονὸν ἐκκλησίαν ἔχουσιν ὡς ἔπεται:

«Ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἐν τῷ πραξικοπήματι τῶν Βουλγάρων, δι' οὗ κατελύθη τὸ ὑπὸ τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἴμου δημιουργηθὲν καθεστῶς καὶ κατεπατήθησαν ἐλληνικαὶ χῶραι καὶ δικαιώματα ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τούτων διατελοῦντα διορῶν τὸν ἔσχατον τοῦ ἐλληνισμοῦ κίνδυνον καὶ συνειδῶς, ὅτι ἢ ἐπιδρομὴ τῶν Βουλγάρων εἶναι ἢ ἀρχὴ τῆς ἐκτελέσεως προμεμελετημένου σχεδίου πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους καὶ σφετερισμὸν ἄλλων αὐτοῦ χωρῶν, πέποιθεν, ὅτι ἢ Ἑλλ. Κυβέρνησις θέλει ἐνεργήσῃ μετὰ ἢ ἄνευ τῶν Δυνάμεων συντόμως καὶ ἀποτελεσματικῶς πρὸς περιφρούρησιν τῶν ἐλληνικῶν δικαιωμάτων. Ἡ Ἑλλ. Κυβέρνησις ἔστω βεβαία, ὅτι εἰς πᾶσαν αὐτῆς τοιαύτην ἐνέργειαν θέλει εὖρη τὸν ἐλληνικὸν λαὸν πρόθυμον εἰς πᾶσαν θυσίαν». Ἡ φοιτητικὴ νεολαία ὡσαύτως δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ ἀπαθὴς εἰς τὰς κρίσεις ταύτας περιστάσεις, τὰς ὁποίας διήρχετο ἢ Ἑλλάς. Πλείστοι φοιτηταὶ διὰ προσκλήσεώς των προσεκάλουν «ἐν ὀνόματι τῆς κινδυνευούσης πατρίδος» τοὺς μὲν ἐν Ἀθήναις συναδέλφους αὐτῶν νὰ σπεύσωσι νὰ ἐγγραφῶσιν εἰς τὸν ἐν τῷ Λυκείῳ Παπαγεωργίου καὶ Κουτούζη κατατεθειμένον κατάλογον τῶν φοιτητῶν, «τῶν μελλόντων νὰ ἐκδράμωσι πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος», τοὺς δὲ μακρὰν τῆς πρωτευούσης εὐρισκομένους νὰ ἐπισπεύσωσι τὴν ἀφίξίν των. Πάντες σχεδὸν οἱ ἐν Ἀθήναις φοιτηταὶ ἐνεγράφησαν εἰς τὸν ἀνοιχθέντα κατάλογον, δι' ἀλλεπαλλήλων δὲ προσκλήσεων προετρέποντο καὶ οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις «ὅπως ὡς τάχιστα σπεύσωσι καὶ ἐγγραφῶσι καὶ οὗτοι, τοῦτο δ' ἵνα ὦμεν εἰς θέσιν, ἔγραφον πλείστοι φοιτηταὶ, ὅπως ἐν σώματι ἀδελφοποιηθῶμεν καὶ δρκισθῶμεν ἔμπροσθεν τῶν προπυλαίων τοῦ Ἑθν. Πανεπιστημίου. Κατόπιν τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν τούτου δρκου, ὅστις θέλει ἐξέλθῃ ὡς ἐξ ἐνὸς στόματος ἐκ τῶν μυρίων στομάτων τῆς σπουδαζούσης νεότητος, μεταδησόμεθα ἐν σώματι ἅπαντες, προπορευομένης τῆς μουσικῆς, παρὰ τῇ Κυβερνήσει, ὅπως τεθῶμεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτῆς... Φίλτατοι συνάδελφοι! Εἶναι περιττὸν βεβαίως, ὅπως προτρέψωμεν ὑμᾶς διὰ λόγων. Πρέπει ἄρα γε διὰ λόγων νὰ φωνήσωμεν ὑμῖν ὅτι ἢ πατρίς διατρέχει τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων; Δὲν παραβάλλεται ἢ νῦν θέσις τῆς πατρίδος πρὸς τὴν θέσιν, εἰς ἣν εὐρέθη

τὸ πάλαι, ὅτε οἱ βάρβαροι Πέρσαι διήρχοντο τὸ στένον τοῦ Ἑλλησπόντου, πορευόμενοι κατὰ τῆς Ἑλλάδος; Διὰ ποίων καθηκόντων περιεβλήθησαν οἱ πρόγονοι ἡμῶν τότε καὶ πῶς ἔσωσαν τὴν Ἑλλάδα γινώσκωμεν, ἡμῖν δ' ἤδη πρωτίστως ἐπιβάλλεται, ὅπως σπεύσωμεν ἐκεῖ, ἔνθα ἡ φωνὴ τῆς στεναζούσης πατρίδος καλεῖ ἡμᾶς, ἵνα φανῶμεν ἀντάξιοι τῶν προγόνων ἡμῶν καὶ τῶν ἡρώων τοῦ 1821». Δι' ἐτέρας προσκλήσεως «προσεκαλοῦντο ὅλοι οἱ νέοι, οἵτινες ἔχουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ των θερμουργὸν αἰσθημα καὶ ἐμφοροῦνται ἀγνοῦ καὶ ἀδόλου ἐνθουσιασμοῦ, ὅλοι οἱ νέοι, οἵτινες αἰσθάνονται, ὅτι εἶναι ἄνθρωποι τῶν ἔργων καὶ οὐχὶ τῶν λόγων, νὰ συνέλθωσι σήμερον (13 Σεπτ.) περὶ τὴν 5 μ. μ. ἀθορύβως καὶ ἄνευ πατάγου καὶ ἐπιδείξεως εἰς τὸ Στάδιον, ὅπως λάβωσι πρακτικὰς καὶ σοβαρὰς ἀποφάσεις καὶ προβῶσιν εἰς ἔργα ἀνάλογα τῶν κρισίμων περιστάσεων καὶ ἀντάξια τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας». Ἐν ὁρισθείσῃ ὥρᾳ συνήλθον πλείστα τῆς πατρίδος εὐέλπιδα τέκνα, σφρίγους καὶ ἐνθουσιασμοῦ μεστά, ἐν τῇ κονίστρᾳ τοῦ ἀρχαίου Σταδίου, ἐξεφώνησε δὲ ἐνθερμον λόγον ὁ τελειόφοιτος τῆς φιλολογίας Α. Ἱεροκλῆς, καταδείξας τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην σχηματισμοῦ σώματος ἐκ σπουδαστῶν, τὸ ὅποιον θὰ ἐκαλεῖτο ἱερὸς λόχος. Συγχρόνως ἐξελέγη ὀκταμελὴς ἐπιτροπὴ ἀπαρτιζομένη ἐκ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Προκοπίου καὶ τῶν ἀκολούθων: Συγγροῦ, Φρεαρίτου, Βότσαρη, Γενναδίου, Παρασκευαῖδου καὶ Κατσιμπαλῆ διὰ νὰ ἐπιμεληθῇ τὴν πραγματοποίησιν τῆς διατυπωθείσης προτάσεως πρὸς σύστασιν σώματος σπουδαστῶν, τὸ ὅποιον καὶ συνέστη τέλος πάντων ὀλίγον μετὰ ταῦτα. Ἦρξατο δὲ ἀμέσως τόσο ὁ ἱερὸς αὐτὸς λόχος ὅσον καὶ ἡ συγχρόνως σχεδὸν μετ' αὐτοῦ συστάσα, ταῖς ἐνεργείαις (14 Σεπτ.) τοῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου, μακεδονικὴ φάλαγξ τὴν εἰς τὰ ὅπλα ὀλίγον τι ἐπιδεικτικῶς ἐκγύμνασιν καθ' ἑκάστην ἐν τῇ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως. Ἀμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς συστάσεως τοῦ ἱεροῦ λόχου οἱ ἐν Ζυρίχῃ Ἕλληνες σπουδασταὶ ἔσπευσαν ν' ἀποστείλωσι πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν αὐτοῦ τὸ ἀκόλουθον ἀπὸ 21 Σεπτ. τηλεγράφημα: «Μετὰ συγκινήσεως καὶ μεγίστου ἐνθουσιασμοῦ συμεριζόμεθα τὴν εὐγενῆ ὑμῶν ἰδέαν. Συγχαίροντες ὑμᾶς παρακαλοῦμεν, ἵνα μὴ λησμονήσητε, ὅτι θέλετε εὖρη ἡμᾶς πάν-

τοτε ἐτοίμους εἰς τὴν διάθεσιν τῆς πατρίδος. Καλέσατε ἡμᾶς ἅμα τῷ πρώτῳ συνθήματι ἐνεργείας». Ὁμοίως φύσεως συλλαλητήρια καὶ ἐκδηλώσεις ἐγένοντο ἐν πλείσταις ὅσαι πόλεις τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ τί τὸ πρακτικὸν ἀποτέλεσμα ὅλου αὐτοῦ τοῦ πολεμικοῦ ὄργασμοῦ, ὅστις ἐξερράγη αἴφνης ἐν Ἑλλάδι συνεπέλα τῶν γεγονότων τῆς 6 Σεπτ. 1885; Καθ' ὃν χρόνον οἱ ἐν Ἀθῆναις ἐσχεδιάζον καὶ διοργάνουν συλλαλητήρια ἐπὶ συλλαλητηρίων, ἡστραπτον, ἐβρόντων καὶ ξυνεκύκων σύμπασαν τὴν Ἑλλάδα, ἡ Σερβία ἐκήρυττεν ἐπιστράτευσιν, ἐξεγειρομένη οὕτως ἀνδρικῶς καὶ ἄνευ ματαίων φωνασκιῶν. Ἀφ' οὗ δ' ἡ Πολιτεία αὕτη, ἣτις ἀναμφιδόλως δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ συγκληθῇ ἐπὶ τῇ ἀσυστόλῃ παραδιάσει τῶν διεθνῶν συνθηκῶν τοῦλάχιστον τόσο ὅσον ἡ Ἑλλάς, χῶραι τῆς ὁποίας, κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν παλαιόθεν ἀνήκουσαι αὐτῇ, παρεχωροῦντο τῇ ἐκεῖθεν τοῦ Αἴμου Ἡγεμονίᾳ, ἐξωπλιζέτο οὕτω καὶ προηλείφετο διὰ τὸν περὶ τῶν ὅλων ἀγῶνα — τί ἐπεβάλλετο ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἂν οἱ ἐκάστοτε ἐν αὐτῇ τὰ ἡνία τῆς Πολιτείας διευθύναντες ἐφρόντιζον νὰ προπαρασκευάσωσι τὴν χώραν στρατιωτικῶς διὰ ν' ἀναλάβῃ ἐν δεδομένῃ στιγμῇ μετ' ἐλπίδων ἐπιτυχίας νὰ καταστήσῃ σεβαστὰ τὰ καταπατούμενα δίκαιά της; Ἡ εὐθύνη τῆς θλιβερᾶς ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως καταστάσεως ἀνῆκε βεβαίως εἰς τὸ παρελθόν, ἀλλ' ἡ πείρα τοῦλάχιστον τούτου δὲν ἐχρησιμοποίηθη διὰ τὸ παρόν. Διότι οὐδεμία ἀμφισβόλια, ὅτι, ἂν εὐθὺς ὡς ἔλαβε γνῶσιν τοῦ πραξικοπήματος κατώρθωνεν ἡ Ἑλλην. Κυβέρνησις νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὰ ὄμματα τῆς Εὐρώπης τετελεσμένον τι καὶ αὕτη γεγονός, ἀκολουθοῦσα τὸ παράδειγμα τῆς Βουλγ. Ἡγεμονίας, οὐδεμία ἀμφισβόλια ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι, ἀναγνωριζομένης διεθνῶς τῆς ἐνώσεως τῆς Ἀνατ. Ρωμυλίας μετὰ τῆς ἐκεῖθεν τοῦ Αἴμου Ἡγεμονίας, θὰ ἀνεγνωρίζετο διεθνῶς ὡσαύτως κατ' ἀνάγκην καὶ τὸ ἑδαφικὸν ἀντιστάθμισμα, τὸ ὅποιον ἰδίαις χερσὶν ἔγνω νὰ λάβῃ ἡ Ἑλλάς, ὡς καὶ ὅτι ἀφ' ἐτέρου, ἐν ἣ περιπτώσει δὲν θὰ ἐφαίνετο εὐδιάθετος ἡ Εὐρώπη νὰ ἐπιδοκιμάσῃ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξηνάγκαζεν αὐτὴν τυχὸν ν' ἀποδώσῃ ὅτι βία προσήρτησε, θὰ μετήρχετο παρεμφερῇ πολιτικὴν καὶ ἀπέναντι τῆς Βουλ-

γαρίας, οὐδὲ θὰ ἐπέτρεπε τὴν λίαν ἐπικίνδυνον διὰ τὰ λοιπὰ Κράτη τοῦ Αἴμου μονομερῆ μεγέθυνσιν τῶν ὀρίων αὐτῆς. Πάντως, ἐπειδὴ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐπεσπεύδετο ἢ τοῦ ἀναφύεντος ζητήματος διευθέτησις, τόσον ἐν τῇ μιᾷ ὅσον καὶ ἐν τῇ ἑτέρᾳ περιστάσει, δὲν θὰ ἐξηντλεῖτο οἰκονομικῶς ἢ Ἑλλάς, ἣτις ἠναγκάσθη ὡς ἐκ τῆς χλιαρᾶς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως Θ. Δεληγιάννη νὰ κρατήσῃ ὑπὸ τὰ ὕπλα, ἐπιστρατευθεῖσα καθ' ὃν χρόνον εἶχε πλεόν ἀνεπιστρεπτί παρέλθῃ ἢ κατάλληλος στιγμή, τὰ ἀλκιμώτερα τῶν τέκνων τῆς, οὐδὲ θὰ συνέβαινον ἴσως πάνθ' ὅσα συνέβησαν μετὰ ταῦτα. Ἡ ἀληθῆς πολιτικὴ δέον τὰ πάντα νὰ προβλέπη, τὰ πάντα νὰ σταθμίζῃ, τῶν πάντων νὰ ἐπωφεληθῆται ἐπ' ἀγαθῷ πάντοτε τῆς Πολιτείας καὶ τοῦ ἐκάστοτε συμφέροντος αὐτῆς.

Οὐ μόνον ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Σερβίᾳ, τῇ ἀπεκδυθείσῃ μετὰ ταῦτα (2 Νοεμ. 1885-19 Φεβρ. 1886) εἰς ἀτυχῆ πρὸς τὴν Βουλγαρίαν πόλεμον, καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ Τουρκίᾳ, ὑφ' ἧς τὴν ἄμεσον πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν ἐξουσίαν διετέλει ἢ αὐτόνομος διοικητικῶς Ἀνατ. Ῥωμυλία, προὔξενησε εὐλογον κατάπληξιν τὸ βουλγαρικὸν πραξικόπημα, δι' οὗ μετεβάλλετο πλεόν εἰς βῆκος ἐπίσημος διπλωματικὴ πράξις, ἢ ἀπὸ 13 Ἰουλ. 1878 βερολίνιος συνθήκη. Ἐν Κωνσταντινουπόλει συνεκροτήθησαν ἀλλεπάλληλα ὑπουργικὰ συμβούλια ἐπὶ τῆς καταστάσεως, ἀλλ' οὐδεμιᾶς ἀποφάσεως ἀναλόγου πρὸς τὴν σοβαρότητα τῶν περιστάσεων ἀνηγγέλλετο ἢ λήψις, διότι εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἀνεφύησαν σοβαραὶ διαφωνίαι ἐπὶ τοῦ πρακτέου μεταξὺ αὐτοῦ τούτου τοῦ Σουλτάνου Χαμίτ τοῦ Β' καὶ τοῦ Μ. Βεζύρου Σαῖτ-Πασσᾶ. Ὁ Σουλτάνος, ὅστις ὁμολογουμένως ἐν τῇ διαχειρίσει τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Πολιτείας, ἧς ἐκλήθη νὰ διευθύνῃ τὰς τύχας, ἐπεδείξατο διπλωματικὴν σύνεσιν καὶ ὀξύτητα ἐν τῇ ἀντιλήψει οὐ τὴν τυχούσαν, ἀπεδέξατο μετὰ τινος ἀπαθείας καὶ ἀδιαφορίας τὰ συμβάντα τῆς 6 Σεπτ. 1885, διότι κατενόει, ὅτι ἀπὸ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας ὡς διοικητικῶς αὐτονόμου τοπαρχίας τὸ ζήτημα τῆς ἐνώσεως ἦτο μόνον ἀπλοῦν ζήτημα χρόνου, ἀνεμένετο δὲ μόνον ἢ κατάλληλος πρὸς τοῦτο εὐκαιρία, τὴν ὅποιαν ἀναμφιδόλως ἐπέσπευσεν ἢ διοίκησις τοῦ Γαβριήλ-Πασσᾶ Κρίστεβιτς. Τοιοῦ-

των σκέψεων ἐμφορούμενος, ἐκηρύχθη Χαμίτ ὁ Β' κατὰ πάσης διὰ στρατιωτικῆς ἐνεργείας ἐπαναφορᾶς τοῦ διαταραχθέντος καθεστῶτος, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἀμέσου στρατιωτικῆς ἐνεργείας εἶχε κηρυχθῆ ἀπροκαλύπτως ὁ Μ. Βεζύρης Σαῖτ-Πασσᾶς. Ἡ διαφωνία τόσον εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ὅσον καὶ εἰς ἕτερά τινα, δι' ἃ εἶχεν ἐπισύρῃ ἤδη τὴν δυσμένειαν τοῦ κυριάρχου του, ἠνάγκασε τὸν Σαῖτ-Πασσᾶν νὰ ὑποβάλῃ τὴν παραίτησίν του, διεδέχθη δ' αὐτὸν ἐν τῷ ὑψηλῷ ἀξιώματι ὁ Κιαμήλ-Πασσᾶς, ὅστις ἠκολούθησε πιστῶς τὴν φιλειρηνικὴν πολιτικὴν, ἣν προδιέγραψεν αὐτῷ Χαμίτ ὁ Β'. Ἡ Τουρκία δὲν ἐφαίνετο οὕτως δεικνύουσα σημεῖα ζωῆς. Ἡπράκτει, οὐδ' ἐσκέπτετο ν' ἀποστείλῃ αὐτοκρατορικὰ στρατεύματα πρὸς ἀπομάκρυνσιν ἐκεῖθεν τοῦ Αἴμου τῶν Βουλγάρων. Αὐταὶ δ' αὐταὶ αἱ Μ. Δυνάμεις, καίτοι παρεῖχον ἀφειδεῖς συμβουλὰς εἰς τὰ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενα καὶ φυσικῷ τῷ λόγῳ κατατεθορυδημένα Κράτη τῆς Ἑλλην. Χερσονήσου, ὅπως μὴ δι' ἀκαίρων κινήματων ταράξωσι τὴν παγκόσμιον εἰρήνην, δὲν ἐφαίνοντο διατεθειμέναι, μὴ γενομένης ὁμοφώνως δεκτῆς οὐδ' αὐτῆς ἔτι τῆς ἀγγλικῆς προτάσεως περὶ ἐντόνων πρὸς τὴν Βουλγ. Κυβέρνησιν παραστάσεων ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τοῦ καθεστῶτος τῆς βερολίνιου συνθήκης, νὰ προβῶσιν εἰς σοβαρόν τι διάδημα κατὰ τοῦ βουλγαρικοῦ πραξικοπήματος πρὸς ἔμπρακτον ἐνίσχυσιν τῶν φιλειρηνικῶν τῶν συμβουλῶν καὶ τῆς ἐπ' αὐτῶν πεποιθήσεως καὶ ἐμπιστοσύνης τῶν ἀδικηθεισῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου Πολιτειῶν. Ἡρξάντο μάλιστα αἱ Μ. Δυνάμεις νὰ ἐμφορῶνται σκέψεων σιωπηρᾶς ἀναγνώρισεως τῆς συντελεσθείσης πολιτικῆς ἐνώσεως ὡς τετελεσμένου γεγονότος, ποθοῦσαι ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης, τὴν ὅποιαν θὰ διεκύδευεν ὅπωσδήποτε ἄλλοια πολιτικὴ, ἧς δὲν θὰ ἠδύνατό τις νὰ μαντεύσῃ ἐκ τῶν προτέρων τὰς συνεπείας.

Συνῆλθον, εἶναι ἀληθές, προτάσει τῆς Ῥωσίας, οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβεις τῶν Μ. Δυνάμεων εἰς κοινήν ἀνεπίσημον συνδιάσκεψιν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κόμητος Κόρτι τὴν 22 καὶ 23 Σεπτ., ἐν ἣ ἐγένετο ὁμοφώνως δεκτὴ διακήρυξις, ἢ ὁποία ἔτεινε νὰ προλάβῃ πᾶσαν τουρκοβουλγαρικὴν σύγκρουσιν μέχρι τῆς ὀριστικῆς διευθετήσεως τοῦ ζητήματος, — διακήρυξις, ἣτις, τροποποιηθεῖσα μετὰ ταῦτα ὀλίγον, ἐπεδόθη τῇ τε Πύλῃ

τὴν 2 Ὀκτ. καὶ τὴν 4 Ὀκτ. τῆ Κυβερνήσει τῆς Βουλγ. Ἡγεμονίας, ἀλλ' οὐδὲν πλέον τούτου. Οὐδ' ἡ ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα, ἐπὶ τῆ ἀπὸ 9 Ὀκτ. προτάσει αὐτῆς ταύτης τῆς Πύλης, παρακινήσεως εἰς τοῦτο ὑπὸ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ῥωσίας, τῆς τασσοῦτον ἐξοργισθείσης ἐκ τοῦ βουλγαρικοῦ πραξικοπήματος ὥστε τὴν 11 Σεπτ. ν' ἀνακαλέσῃ τοὺς ἐν Βουλγαρίᾳ ῥώσους ἀξιωματικούς, συγκληθεῖσα τὴν 24 Ὀκτ. ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ περιπτέρῳ τοῦ Τοπχανέ συνδιάσκεψις τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβειων, ἡ ἐργασθεῖσα ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὀθωμανοῦ Ὑπουργοῦ Σαῖτ — Πασσᾶ, ἔσχε πρακτικώτερον τι ἀποτέλεσμα.

Ἴδου τὸ κείμενον τῆς μνησθείσης προτάσεως τῆς Πύλης : «Ἡ Αὐτ. Κυβέρνησις λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὴν σοβαρότητα τῆς καταστάσεως ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ καὶ τὴν στάσιν τὴν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πολεμικὴν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίᾳ τῆς Σερβίας καὶ μὴ θέλουσα νὰ καταστήσῃ ἀγόνους τὰς προσπαθείας, τὰς ὁποίας δὲν ἔπαυσε νὰ καταβάλλῃ μέχρι τοῦδε πρὸς ἀποφυγὴν αἱματοχυσίας, κρίνει πρόσφορον, ἐν τῇ πλήρει αὐτῆς διακρίσει πρὸς τὰς Δυνάμεις τὰς ὑπογραψάσας τὴν Συνθήκην τοῦ Βερολίνου, νὰ παρακαλέσῃ ταύτας, ὅπως εὐαρεστηθῶσι νὰ ἐπιφορτίσωσι τάχιστα τοὺς παρὰ τῇ Ὑψ. Πύλῃ ἀντιπροσώπους αὐτῶν νὰ συνέλθωσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς συνδιάσκεψιν τῆ συμμετοχῆ τῆς Αὐτ. Κυβερνήσεως πρὸς ταχεῖαν διευθέτησιν τῶν ἐν Ἀνατ. Ῥωμυλίᾳ ἀναφυσισῶν δυσχερειῶν. Ἡ διευθέτησις αὕτη θὰ ἔχῃ ἰδίᾳ ὡς βάσιν τὴν διατήρησιν τῆς βερολινίου συνθήκης ὡς πρὸς τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου. Ἡ συνδιάσκεψις θὰ συνέλθῃ ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ ἀσχοληθῇ ἀποκλειστικῶς περὶ τῶν πραγμάτων τῆς Ἀνατ. Ῥωμυλίας». Κανονισθέντων προηγουμένως πάντων τῶν σχετικῶν ζητημάτων διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ, τὴν 2 μ. μ. τῆς 24 Ὀκτ. ἤρξαντο αἱ ἐργασίαι τῆς συνδιασκέψεως, τοῦ Πρέσβειος τῆς Ἰταλίας Κόρτι, ἐν τῇ ιδιότητι τοῦ ὡς Πρυτάνεως τοῦ Διπλωματικοῦ Σώματος προτείναντος τὸν α' Ὀθωμανὸν Πληρεξούσιον Σαῖτ - Πασσᾶν, Ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, ὡς Πρόεδρον τῆς Συνδιασκέψεως. Τῆς προτάσεως γενομένης δεκτῆς, ἐξελέγησαν μετὰ ταῦτα γραμματεῖς, ὁ Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουρ-

γείου τῶν Ἐξωτερικῶν Νασὺμ - Ἐφένδης καὶ ὁ Σύμβουλος τῆς Γαλ. Πρεσβείας Ἀνοτιώ, βοηθὸς δὲ γραμματεὺς ὁ Γιουσοῦφ - Βένης. Τὴν 3 μ. μ. διελύθη ἡ πρώτη αὕτη τυπικὴ συνεδρίασις διὰ νὰ ἐπαναληφθῇ τὴν 26 Ὀκτ., κατὰ τὴν δευτέραν δὲ ταύτην συνεδρίᾳσιν, καθορισθεῖσῶν τῶν βάσεων τῆς γενησομένης συζητήσεως, παρεκλήθησαν αἱ ὀθωμανοὶ πληρεξούσιοι, ὅπως ὑποβάλωσι τὰς προτάσεις αὐτῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔκαμον οὗτοι ἐν τῇ τρίτῃ συνεδρίᾳσει προτείναντες εἰς τὴν συνδιάσκεψιν : α' — νὰ δείξῃ ἐπιείκειαν πρὸς τὸν Ἡγεμόνα ὑπὸ τὸν ῥητὸν ὄρον, ὅτι θὰ ἀπεσύρετο μετὰ τῶν στρατευμάτων του ἐκ τῆς Ἀνατ. Ῥωμυλίας· β' — νὰ διορίσῃ Βαλῆν διὰ τὴν Ἀνατ. Ῥωμυλίαν κατὰ τὰ καθιερωμένα· γ' — νὰ σκεφθῇ ἐπὶ τῶν προσφορωτέρων μέτρων διὰ νὰ πεισθῇ ὁ Ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος ν' ἀποσυρθῇ ἐκ τῆς Ἀνατ. Ῥωμυλίας. Συζητήσεως γενομένης ἐπὶ τῶν προτάσεων τούτων, ἐκρίθη ἀναγκαῖον, ὅπως διατυπωθῶσιν αὗται ἐπὶ τὸ ἀκριδέστερον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐγένετο ἐν τῇ τετάρτῃ ἀπὸ 31 Ὀκτ. συνεδρίασει τῆς Συνδιασκέψεως, τῆς τουρκικῆς ἀντιπροσωπείας ὑποβαλλούσης πέντε ἐν ὄλῳ τὴν φορὰν ταύτην προτάσεις, ἐξετασθείσας ἐπισταμένως ἐν ταῖς μετέπειτα συνεδρίασεσιν. Ἐν τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ 13 Νοεμ. συνεδρίασει ὑπεδλήθη σχέδιον διακηρύξεως, περιεχούσης τὰς ἀποφάσεις τῆς συνδιασκέψεως. Οἱ ὀθωμανοὶ Πληρεξούσιοι Σαῖτ - Πασσᾶς καὶ Σερβερ - Πασσᾶς καὶ αἱ τῆς Ἰταλίας, Αὐστροουγγαρίας, Γερμανίας καὶ Ῥωσίας ἀπεδέχθησαν τὸ κείμενον ὡς εἶχε διατυπωθῆ, ἐνῶ ὁ Πληρεξούσιος τῆς Γαλλίας ἀπεδέχθη τὸ σχέδιον κατ' ἀρχήν, δηλώσας, ὅτι ἦτο πρόθυμος νὰ συζητήσῃ πᾶσαν τροποποίησιν ἐν τῇ διατυπώσει αὐτοῦ, τείνουσαν ν' ἀποκαταστήσῃ πλήρη μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς συνδιασκέψεως ὁμοφωνίαν. Ὁ Πληρεξούσιος ὅμως τῆς Ἀγγλίας σὲρ Οὐίλιαμ Οὐάιτ ἐπρότεινε τροποποιήσεις ριζικὰς, ἀλλοιούσας τὴν βάσιν αὐτῆν τοῦ παρουσιασθέντος σχεδίου, ἐπειδὴ δ' αὗται δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνωσι δεκταί, μοιραίως ἢ μὲ τὸσας χρηστάς ἐλπίδας συγκληθεῖσα συνδιάσκεψις ἀπέτυχεν, οἰκτρῶς ναυαγήσασα ὡς ἐκ τῆς στάσεως τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς, ἣτις τεχνηέντως εἶχε κατορθώσῃ οὕτω νὰ ματαιώσῃ τὸν σκοπὸν, τὸν ὁποῖον ἐπεδίωκεν ἡ συνδιάσκεψις, ἐξεύρεσιν τοῦτέστι λύσεως ἐν τῇ αἴφνης ἀνακύψαντι ἐν τῇ

διεθνεί όρίζοντι άκανθώδει ζητήματι. 'Η 'Αγγλία, ήτις καθ' ήν έποχήν συνωμολογείτο ή περιβόητος Συνθήκη του 'Αγίου Στεφάνου, ή δημιουργούσα τήν Μεγάλην Βουλγαρίαν, έκίνησε γήν και θάλασσαν διά νά μεταβάλη τās τοιαύτας έξωφρενικάς διατάξεις τής περι ής ό λόγος συνθήκης, προβάλλουσα κυρίως τήν έντεϋθεν δυσφορίαν τών έλληνικών πληθυσμών, παρίστατο νυν, όλίγα έτη βραδύτερον, ως υπέρμαχος τής ένώσεως τής 'Ανατ. 'Ρωμυλίας μετά τής Βουλγαρίας! 'Τί πρέπει νά προσθέση τις ένταϋθα διά τήν άκατανόητον και άλληλοσυγκρουομένην πολιτικήν του 'Ανακτοβουλίου του 'Αγ. 'Ιακώβου; 'Η Ιστορία, ής ή άμεροληψία δέν όμοιάζει πρός τήν άμεροληψίαν του κατόπτρου, τό όποϊον άντανakλᾷ μόνον τὰ προσπίπτοντα πρό αϋτοϋ άντικείμενα, αλλά πρός τήν άμεροληψίαν του δικαστοϋ, όστις βλέπει, άκούει, σταθμίζει, άθρώνει, καταδικάζει, — ή Ιστορία θά προσδώση εις τε τὰ γενόμενα κατά τούς χρόνους τούτους και τὰ δράσαντα κατ' αϋτά πρόσωπα τόν προσήκοντα αϋτοίς χαρακτηρισμόν. Διά πάντα έπιπόλαιον παρατηρητήν και έρασιτέχνην διπλωμάτην έφαινετο τῇ άληθεία άλληλοσυγκρουομένη ή άγγλική πολιτική, πλὴν κατά βάθος τό πράγμα δέν έχει οϋτω. 'Η 'Αγγλία κατώρθωσε νά τροποποιηθῇ ριζικώς, ακριθέστερον δ' εἰπεῖν νά μεταβληθῇ ἄρδην ή συνθήκη του 'Αγ. Στεφάνου, διότι έφοβεῖτο μήπως ή διά ταύτης δημιουργουμένη Μεγάλη Βουλγαρία καταστῆ ρωσικόν άπλώς έν τῇ Χερσονήσῳ του Αἴμου κυβερνεϊον, τυφλώς υπακοϋον εις τās έκ Πετροϋπόλεως διαταγās. "Όταν όμως κατεῖδε βραδύτερον, ότι ή Βουλγαρία ήκολούθει ἰδίαν δλωσ πολιτικήν, μή έννοούσα παντάπασιν' ακολουθῆ τās έκ τής Πετροϋπόλεως υποδείξεις, μετέβαλεν αἴφνης ή 'Αγγλία τήν άπέναντι τής Βουλγαρίας φιλύποπτον αϋτῆς πολιτικήν και άπό έχθρά έγένετο φίλη, έστερξε δέ κατ' άρχήν εις τήν αναγνώρισιν τής συντελεσθείσης νυν πολιτικῆς ένώσεως, όρμωμένη έκ τής σκέψεως ότι, ένδυναμώνουσα τήν 'Ηγεμονίαν έδαφικώς, θά καθίστα αϋτήν ισχυροτέραν όπως άντεπεξέρχεται κατά τών έκάστοτε υποβαλλομένων ρωσικών αξιώσεων και πιέσεων. 'Η άγγλική κατά ταϋτα πολιτική τόσον έν τῇ μιᾷ, όσον και έν τῇ έτέρᾳ περιστάσει, ήτο ή αϋτή, καταλήγουσα εις τό αϋτό τελικόν άποτέλεσμα διά διαφόρων δμως δδών.

Η ΖΩΗ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΠΛΑΝΗΤΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΔΜΟΝΔΟΝ ΠΕΡΡΙΕ

Μέλος τής Γαλλικῆς 'Ακαδημίας τών 'Επιστημών.

Πρωϊαν τινά, ένφ διηρχόμεν διὰ του Διεθνούς Γραφείου τών Μέτρων και Σταθμών, του τέμνοντος τήν κατ' ευθείαν όδόν άπό Σαιν - Κλοϋ εις Σέδριον, εις τών διαπρεπών φυσιοδιφών, τών εργαζομένων εις τό τέμενος εκείνο τής ακριθείας, όπως παρέχωσιν εις βλα τὰ έθνη τούς μετ' αϋστηροτάτης έντελείας κατασκευασμένους μετρικούς γνώμονας, ό κ. Εδμ. 'Ικιγιών, ό έφευρετής τών άδιαστάτων μετάλλων, μοι άπηύθυνεν έξαπίνης τήν επίβουλον έρώτησιν: «'Εσυλλογίσθητέ ποτε τί σχήμα θά έχουν τὰ ζῶα εις τόν Δία;»

Φυσιοδίφης και έγώ συνηθισμένος νά περιφέρω τό βλέμμα εις τό έδαφος τής γῆς μάλλον ή εις τόν οϋρανόν, οϋδέποτε άπ' έμαυτοϋ θά έσυλλογισζόμεν τοιοϋτό τι, γνωρίζων άλλως τε έκ πείρας πόσον οί σοφοί, οί καταγινόμενοι εις τās θετικās έπιστήμας, περιφροϋν τούς συναδέλφους των, όσοι τολμοϋν νά παράγουν έργα τοιαϋτα, προϊόντα του καθαροϋ συλλογισμοϋ και τής φαντασίας. 'Ο συνομιλητής μου εφαιδρύνθη λίαν έκ τής έκπλήξεώς μου, στηριζόμενος δέ επί άποκλειστικώς έπιστημονικών δεδομένων ήρχισε νά μοϋ παριστᾷ πνευματωδέστατα και με φαντασίαν, έχουσαν ισχυράν δύναμιν υποβολῆς, τί θά έγινοντο οί κάτοικοι τής γῆς, τὰ φυτά, τὰ ζῶα, οί άνθρωποι, εάν ένεκα σπασμοϋ τινος του σύμπαντος ήθελον μεταφερθῆ εις τόν μέγιστον τών πλανητών.

'Η συνδιάλεξις αϋτη μ' έκαμε νά ένθυμηθῶ τās παλαιās όμιλίας του Φοντενέλλου, τὰ ωραία βιβλία του Καμίλλου Φλαμπαριών περι τής Πληθύος τών Κατωκημένων Κόσμων, περι τών Γαιών του Οϋρανοϋ, περι του Πλανήτου "Αρεως και τών όρων τής έν αϋτῷ κατοικίας, τὰ σχέδια του Καρόλου Γκρὸ περι έγκαταστάσεως τακτικῆς άνταποκρίσεως μεταξύ τών 'Αρείων και ήμῶν, τās εκπληκτικās μελέτας του Σκιαπαρέλλη και τών

ἐφαμίλλων αὐτοῦ περὶ τῶν διωρύχων τοῦ Ἄρεως, τέλος δὲ τὸ περίφημον μυθιστόρημα, ἐνθα ὁ Οὐέλλς φαντάζεται ὅτι οἱ Ἄρειοι, ὄντες ὑπὲρ τοὺς ἀνθρώπους προηγμένοι περὶ πάντα, ἐπιχειροῦσι καθ' ἡμῶν τὸν «πόλεμον τῶν κόσμων», ἐσκέφθην δέ, μετὰ πάντας τούτους τοὺς εὐφυσίς παρατηρητάς τοῦ στερεώματος, ὅτι ἐξ ὄσων ἐκ τῶν ἀστρονόμων ἐμάθομεν περὶ τῆς συστάσεως τῶν πλανητῶν καὶ ἐξ ὄσων γινώσκουμεν περὶ τῶν ἐν τῇ γῆ συμβαινόντων, ἴσως δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν μετὰ τινος πιθανότητος πῶς ἔχει ἡ ζωὴ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ἄλλων πλανητῶν.

Διότι καὶ ἡ Γῆ εἶναι πλανήτης, ὡς οἱ ἄλλοι. Ὅσον μᾶλλον μελετῶμεν αὐτήν, τόσον μᾶλλον ἀνευρίσκομεν ὀρθὸν τὸ συμπέρασμα ὅτι πᾶν ὅ,τι αὐτῇ παρήγαγεν ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα ἰδιοτήτων ἀμεταβλήτων τῆς ὕλης καὶ τῶν δυνάμεων τῶν ἐπ' αὐτῆς ἐπιδρωσῶν, δὲν ἦτο δὲ δυνατὸν νὰ μὴ παραχθῇ. Αἱ ἰδιότητες τῆς ὕλης εἶναι γνωσταί· αἱ δυνάμεις δύνανται νὰ καταμετρηθοῦν, καὶ ἐκ τῆς ποικιλίας τοῦ μεγέθους των ἐξαρτῶνται οἱ ἐξ αὐτῶν ἀπορρέοντες ὕλικοι συνδυασμοί. Δὲν εἶναι ἄρα ἀδύνατος ὁ ὑπολογισμὸς τούτων, εἴταν εἶναι γνωσταὶ αἱ τροποποιήσεις, εἰς ἃς ὑπόκειται τὸ μέγεθος ἐκείνων.

Βεβαίως τὰ πορίσματα τοιοῦτου ὑπολογισμοῦ ἐφαρμοζόμενα ἐπὶ τῶν πλανητῶν ἔχουν τὸ μειονέκτημα τοῦ νὰ μὴ ὑπάγουνται εἰς πειραματικὴν ἐπαλήθευσιν, ἐὰν δὲ ἠγείρετο ἐπ' αὐτοῦ ἀντίρρησης, οὐδεὶς τῶν ἐριζόντων θὰ ἠδύνατο νὰ καυχηθῇ ὅτι εἶχε δίκαιον. Ἄλλὰ τί πρὸς τοῦτο; Δὲν ἀπαγορεύεται τὸ ὄνειροπολεῖν. Ἄς φαντασθῶμεν ὅτι ἡ ἀμφιλύκη μᾶς περιβάλλει· ὅτι οἱ ὀφθαλμοί μας ἐκλείσθησαν εἰς ὕπνον, καθ' ὃν διατηροῦμεν κατὰ τὸ ἥμισυ τὴν συνείδησιν· ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς τὴν τερπνὴν ὥραν, καθ' ἣν τὸ συγκεκερασμένον φῶς ἡμέρας ἀτελῶς δυσάσης ἐπιτρέπει εἰς τὰ χαριέστατα τῶν φασμάτων νὰ περιπλανῶνται καὶ εἰς ἡμᾶς νὰ τὰ διακρίνωμεν καὶ νὰ τὰ πιστεύωμεν. Ἄς ὄνειρευθῶμεν καὶ ἀφοῦ ὄνειρευόμεθα, ἃς μὴ ὄνειρευθῶμεν κατὰ τὸ ἥμισυ· ἃς ἀπομακρυνθῶμεν παντὸς ὅ,τι θὰ ἠδύνατο νὰ περικόψῃ τὰ πτερὰ τοῦ ὄνειρου μας, ἃς ἀνέλθωμεν τολμηρῶς μέχρι τῆς πρώτης ἐνάρξεως τῆς ζωῆς καὶ ἃς προσπαθῶμεν νὰ μαντεύσωμεν τὴν προελευσίν της.

Α'

Κατὰ τὸ 1853 ὁ κόμης Κάυζερλιγκ εὗρε τρόπον νὰ ἐπαναπαύσῃ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο τὸν νοῦν του. Ἡ ζωὴ, ἔλεγεν, εἶναι αἰώνιος, ὅπως καὶ ὁ κόσμος· ἄλλο τι δὲν πράττει διὰ τῶν αἰώνων εἰμὴ νὰ μεταβάλλῃ θέσιν. Σπέρματα ἄγνωστον πόθεν προερχόμενα καὶ ποῦ μεταβαίνοντα, ταξειδεύουν ἀπὸ ἀστέρος εἰς ἀστέρα, ἀπὸ ἀστρικοῦ συστήματος εἰς ἕτερον, γονιμοποιοῦντα τοὺς ἀστέρας, ὅσοι εἶναι κατάλληλοι νὰ τὰ δεχθοῦν, ἀναζωογονοῦντα τὴν ζωὴν ἐκεῖ ὅπου ἐσβέσθη αὕτη ἐξ αἰτίας καταστροφῆς τινος, πλουτίζοντα αὐτὴν ἀπροόπτως ἐκεῖ ὅπου ἔθαλλεν ἤδη. Οὕτως ἐξηγοῦνται αἱ παρατηρούμεναι διαφοραὶ τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην γεωλογικὴν περιόδον· οὕτως ἐξηγεῖται ἡ ἀναγέννησις τῆς ζωῆς μεθ' ἐκάστην τῶν ἀνατροπῶν τοῦ πλανήτου μας, τῶν ὁποίων ὁ Κυβιέρος ἐφαντάσθη τὴν καταπληκτικὴν, ἀλλὰ ψευδῆ ὀπτασίαν, οὕτω δ' ἐξηγεῖται ἡ κατὰ τὸ φαινόμενον αἰφνίδιος ἐμφάνισις τῆς ζωῆς ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐὐὸ προνοητικὸν μέτρον τοῦ Νῶε, ἐγκλείσαντος ἐν τῇ Κιβωτῷ ἐν ζεύγος ἐκ παντὸς γένους ζώων, ἦτο ὅπως περιττόν. Καὶ ὀλιγώτερον προνοητικὸς ἂν ἦτο, ἡ ζωὴ θὰ ἐδράδυνεν ἴσως ν' ἀναφανῇ εἰς τὴν Γῆν, ἀλλὰ θ' ἀνεφαίνετο πάντως.

Ὅτε ὁ Παστέρ ἀπέδειξεν ὅτι ἐν τῇ παρούσῃ καταστάσει τῆς ὑδρογείου σφαίρας καὶ ὑπὸ τοὺς ὅρους τοὺς μέχρι τοῦδε νοητοὺς εἰς ἡμᾶς οὐδέποτε σχηματίζονται ζῶντα ὄντα διὰ μιᾶς καὶ ἀπ' εὐθείας, ὅτι τὰ ζῶντα ὄντα ἔσχον πάντοτε μέχρι τοῦδε τὴν προελευσίν των ἐξ ἄλλων ζώντων ὄντων, ὅτι ὁ Χάρβεϋ ὀρθῶς ἐκήρυττε τὸ δόγμα ὅτι πᾶν ὄν ζῶν προέρχεται ἐξ ὡοῦ: omne vivum ex ovo, καὶ ὅτι πάντα τὰ περιστατικὰ αὐτομάτου δῆθεν γενέσεως, καὶ αὐτὰ προσέτι τ' ἀναφερόμενα ὑπὸ ἐξόχων παρατηρητῶν, ἦσαν πλάναί, ἢ εἰκασία τοῦ Κάυζερλιγκ ἐφάνη πρὸς στιγμὴν λίαν ὁμοιολήθης. Ἰνὲς τῶν διαπρεπεστέρων ὀπαδῶν τοῦ Παστέρ τὴν ἐδέχθησαν ὡς ἱκανὴν νὰ ἐξηγήσῃ τὰ πάντα ἀνευ ἀνάγκης προσφυγῆς εἰς ὑπερφυσικὰ πράξεις μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ ἀναμφισβητήτως κορυφαῖος τῶν γάλλων βοτανικῶν Ph. Van Tieghem. Οἱ βοτανικοὶ ἦσαν συνηθισμένοι νὰ βλέπουν κόκκους κοιμωμένους ἐπὶ μακρὰ ἔτη χωρὶς

νά νεκρώνονται, ζώντας, ούτως εἰπεῖν, λεληθότως ἐπὶ πολλὰς ἰσως χιλιάδας ἐτῶν, συνεπῶς δὲν ἐξενίζοντο ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι σπέρματα ἀπλούστερα εἶχον ἀρκετὴν ἀντοχήν, ὥστε νὰ ὑφίστανται μακρὰς περιπλανήσεις διὰ μέσου τοῦ μεταξὺ τῶν ἀστρῶν διαστήματος.

Ἄλλὰ καὶ αἱ ἰδέαι ἔχουν ὡσαύτως θαυμαστὴν ἀντοχήν. Δύνανται νὰ ὑπνώττουν ἐπὶ αἰῶνας, ἀπὸ τῆς γεννήσεώς των ἐνίοτε, αἴφνης δὲ κατόπιν ν' ἀφυπνίζονται διὰ μιᾶς, ν' ἀνεγείρονται καὶ νὰ διαχέουν φῶς νέον. Τοιαύτην τύχην ἔσχεν, ἐπὶ παραδείγματι, ἡ ἰδέα περὶ τῆς βαθμιαίας ἐξελιξεως τῶν ὄντων. Οὐχὶ ὅμως μόναι αἱ ὀρθαὶ καὶ μεγάλαι ἰδέαι ἀφυπνίζονται οὕτω πως· πᾶσα κοιμωμένη βασιλοπούλα δύναται ν' ἀναμένη μετ' ἐλπίδος τὸ βασιλόπουλον τοῦ μύθου... Εἰς τῶν πλέον τολμηρῶν σπορέων ἰδεῶν κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ὑπῆρξεν ὁ φυσιοδίφης Κάρολος Μποννέ, ὅστις πᾶσας τὰς διελθούσας διὰ τοῦ πνεύματός του ἰδέας συνῆθροισε καὶ περιέλαβεν εἰς τὸ τεράστιον καὶ πυκνὸν σύγγραμμά του *Φιλοσοφικὴ Παλιγγενεσία*. Καὶ αὐτὸς ἐφρόνει ὅτι σπέρματα ὑπάρχουν παντοῦ, καὶ εἰς αὐτοὺς προσέτι τοὺς βράχους, τὰ σπέρματα δὲ ταῦτα εἶναι ἀφθαρτα. Κατὰ καιροὺς τὸ πῦρ καταστρέφει πᾶν τὸ ὑπάρχον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς, τῆκει δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς βράχους, ἀλλὰ δὲν καταστρέφει τὰ ἐν αὐτοῖς περιεχόμενα σπέρματα· ἀπεναντίας τὰ ἀπελευθερώνει καὶ διευκολύνει τὴν ἐξέλιξίν των. Τὰ σπέρματα ταῦτα, μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς γαλήνης, παράγουν ὄντα διάφορα τῶν ἐξαφανισθέντων. Νέα περίοδος τῆς ἱστορίας τῆς Γῆς, νέα ὥρα τῆς φύσεως, ὅπως τὴν ἔχει ἀποκαλέσῃ μεταγενέστερον ὁ Βυφφών, ἀρχεται. Ὁ Πρέγερ παραλαμβάνει κατὰ τὸ 1872 τὴν ἰδίαν ταύτην τοῦ Καρόλου Μποννέ. Τὰ σπέρματα τοῦ Κάυζερλιγκ δὲν εἶναι σπέρματα συνῆθη· ἀντέχουν καὶ αὐτὰ εἰς τὸ πῦρ καὶ δύνανται νὰ γονιμοποιοῦν τὰ ἐν πυρακτώσει διατελοῦντα ἄστρα· εἶναι πυροζωάρια, ζῶα πύρινα.

Ἦτιον τολμηρὸς ὁ κόμης Σάλλ-Γκυγιὸν φρονεῖ ὅτι τὰ σπέρματα τῆς ζωῆς κομίζονται εἰς ἡμᾶς ἐμπεριεχόμενα εἰς τοὺς μετεωρίτας (1865), τοὺς λίθους δηλαδὴ τοὺς πίπτοντας ἐκ τῶν οὐρανῶν, οἵτινες, κατὰ τὸν Ρίχτερ καὶ τὸν Κόν, εἶναι ἀναμεμιγμένοι μετὰ κοσμικῶν κόνεων, εἰς τρόπον ὥστε ἀντὶ νὰ

εἶναι ἀστέρες θανάτου, ὡς ἐπιστεῦετο· οἱ κομίζται εἶναι ἀπεναντίας οἱ αἰώνιοι σπορεῖς τῆς ζωῆς. Ὁ Χέλμχολτς καὶ ὁ λόρδος Κέλβιν παρεδέχθησαν τὴν εἰκασίαν ταύτην, ἡ μέγιστη δὲ ἀντοχὴ μερικῶν βακτηριδίων εἰς τὸ ψῦχος ἐφάνη ὅτι ἐξεφάνισε τὰς τελευταίας ἀντιρρήσεις, αἵτινες ἠδύναντο νὰ προκύψουν ἐκ τῆς ἰδέας τοῦ ταξιδίου αὐτῶν ἀναμέσον τοῦ διαστήματος, ἐνθα ἡ θερμοκρασία εἶναι ἴση τῷ ἀπολύτῳ μηδενί, ἦτοι — 273°, κατωτέρα κατὰ δεκαπέντε περίπου βαθμοὺς μόνον τῆς στερεοποιήσεως τοῦ ὕδρογονου.

Ἄλλ' ἡ ταπεινὴ θερμοκρασία τοῦ ἀπολύτου μηδενός δὲν εἶναι ὁ μόνος κίνδυνος, ὃν διατρέχουν τὰ ζωϊκὰ σπέρματα εἰς τὸν χῶρον ἐκεῖνον, ὅπου κινοῦνται ἀδιακόπως παντοειδῆ κύματα, πολλάκις καταστρεπτικὰ τῆς ζωῆς. Ἡ πείρα ἀποδεικνύει ὅτι, ἂν τὰ σπέρματα ταῦτα διέφευγον τὸ ψῦχος, θὰ κατεστρέφοντο ὑπὸ τῶν ὑπεριωδῶν ἀκτίνων. Συνεπῶς οὐδὲν ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ Γῆ γονιμοποιεῖται ὑπὸ σπερμάτων κυμαινομένων ἐντὸς τοῦ μεταξὺ τῶν ἀστρῶν διαστήματος.

Β'

Ἄλλὰ τίς ἡ ἀνάγκη τοιαύτης ὑποθέσεως;

Θεωροῦντες τὴν ζωὴν προερχομένην ἐξ ἄλλου ἀστρικοῦ συστήματος, δὲν ἐξηγοῦμεν ποσῶς τὴν γένεσιν αὐτῆς, κυρίως δ' εἰπεῖν ἀπομακρύνομεν διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὸ πρόβλημα, ὅπως ἀπαλλαγῶμεν τοῦ κόπου τῆς ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐξετάσεως αὐτοῦ. Δι' οἰονδήποτε δὲ μέρος τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος, δι' οἰονδήποτε μέρος τοῦ Σύμπαντος καὶ ἂν τεθῆ, ἡ λύσις τοῦ προβλήματος θὰ παρουσιάσῃ πάντοτε τὰς αὐτὰς δυσκολίας.

Εὐτυχῶς καθόσον εἰσχωροῦμεν περαιτέρω εἰς τὴν γνῶσιν τῶν φυσικῶν φαινομένων, αἱ δυσκολίαι αὗται φαίνονται ἐλαττούμεναι. Ὅ,τι ἐκαλοῦμεν ἄλλοτε δυνάμεις, σήμερον περιορίζεται εἰς ἀκτινοβολίας (radiations), αἵτινες διέρχονται ἀφθόνως διὰ μέσου βλῆς ὑποθετικῶς ἀδρανούς, καὶ ὅμως συνταρασσομένης ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ ἐσωτερικῶν κινήσεων, διὰ τοῦ αἰθέρος. Αἱ ἐνωρίτερον γνωσθεῖσαι ἀκτινοβολίαι αὗται ἀποτελοῦν τὸ φῶς καὶ τὸν ἠλεκτρισμόν, ἅτινα δὲν διαφέρουν ἀλλήλων. Ὁ ὀφθαλμὸς ἡμῶν

διακρίνει ἕν μέρος μόνον τῶν φωτεινῶν δονήσεων· καθόσον δὲ αὐταὶ χαλαροῦνται, δύναται νὰ προκαλέσουν εἰς τὰ σώματα δονήσεις θερμογόνους, αἱ βραδύτεραι δὲ αὐταὶ δονήσεις εἶναι αἱ ἀόρατοι ἠλεκτρικαὶ ἀκτίνες, αἱ χρησιμοποιούμεναι ὑπὸ τοῦ ἀσυρμάτου τηλεγράφου. Αἱ δὲ ταχύτεραι καθίστανται ἐπίσης ἀόρατοι, ἐκτὸς ὅταν προσπίπτουν ἐπὶ σωμάτων, ἅτινα ἐπιβραδύνουν αὐτὰς καὶ φωτίζονται, συντελοῦν δ' ἐνεργῶς εἰς τὰς χημικὰς ἀντιδράσεις καὶ ἰδίως εἰς τὰς παραγομένας εἰς τὰ ζῶντα σώματα. Ἀφ' ἐτέρου αἱ σχέσεις μεταξὺ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καὶ τῆς ὕλης κατέστησαν ὁσημέραι στενώτεραι. Παρατηρήθη ὅτι ἀκτινοβολαὶ αἵτινες ἐκπορεύονται ἐκ τοῦ θετικοῦ πόλου ἀποχωρίζονται, τοῦ ἡλίου (helium) καὶ τοῦ ὑδρογόνου εἰς ἠλεκτρικὸν τι ὠδόν, ἐὰν τεθῆ κατὰ τὴν διάβασίν των λεπὶς διατετρημένη διὰ μικρῶν ὀπῶν ἀποτελοῦσα τὸν ἀρνητικὸν πόλον. Αἱ δὲ ἀκτίνες αἱ ἐκπορευόμεναι ἐκ τοῦ ἀρνητικοῦ πόλου σύγκεινται καὶ αὐταὶ ἐκ μορίων λεγομένων ἠλεκτριῶντων (electrons), μικροτέρων καὶ τῶν ἐλαχίστων ὑλικῶν ἀτόμων, ἀλλ' ὡς φαίνεται τῆς αὐτῆς φύσεως, διότι ἀνευρίσκεται εἰς αὐτὰ βᾶρος, περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁποῖου δὲν ἐπρονόησεν ἡ ἀριθμητικὴ ἡμῶν γλῶσσα, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ἐκφρασθῆ διὰ τοῦ ἐπομένου κλάσματος

5

10.000.000.000.000.000.000.000.000.000. τοῦ γραμμαρίου,

1

διὰ μέτρον δὲ $\frac{1}{10.000.000.000}$ τοῦ χιλιοστοῦ τοῦ μέτρον.

Γνωστὸν ὡσαύτως εἶναι ὅτι αἱ ἐκπεμπόμεναι ἐκ τοῦ ραδίου ἀκτίνες, αἱ ἐξουδετεροῦσαι τὰς ἠλεκτρικὰς ἐκκενώσεις, μεταβάλλονται εἰς οὐσίαν σχεδὸν ὑλικήν, τὴν ἐκπομπήν, ὅτι αὕτη πάλιν μεταβάλλεται εἰς ἡλίον, ὅτι δὲ ἡλίον ἐπίσης παράγεται ἐκ τῶν ἀτόμων τῶν πολυαρίθμων μετάλλων, ὁσάκις προσβάλλονται ἐκ τῶν ἀκτίνων τοῦ ραδίου. Ἐὰ σώματα, ἅτινα φαίνονται ὑφιστάμενα τὴν ἐνέργειαν ταύτην, εἶναι τὰ βαρύτερα ἐκάστης τῶν σειρῶν, τῶν ὀρισθειῶν ὑπὸ τοῦ Μένδελεφ ἐπὶ τῆ βᾶσει συνόλου ἰδιοτήτων ἐνδεικνυουσῶν συγγένειαν ὑπάρχουσαν μεταξὺ τῶν εἰδῶν ἐκάστης σειρᾶς, μεταβάλλονται δὲ οὕτως εἰς σώματα ἐλαφρότερα. Ἐκ τῶν ἀληθειῶν τούτων ἡ σπουδαιοτάτη ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ζωῆς εἶναι ἡ προκύπτουσα

ἐκ τῆς μετατροπῆς τοῦ μολύβδου εἰς πυρίτιον καὶ εἰς ἀνθρακα.

Ἄλλ' ἡ ραδιοενέργεια ὁσημέραι ἐλαττοῦται ἐπὶ τῆς ἡμετέρας σφαίρας. Ἦν στιγμὴν καθ' ἣν ἡ Γῆ ἀπεσπάσθη ἀπὸ τοῦ Ἡλίου ἦτο ἴση ἐπὶ τῶν δύο ἄστρον, ἠλαττώθη δὲ βαθμηδὸν ἐπὶ ἐκείνου, ἐφ' οὗ κατοικοῦμεν, τουτέστιν αἱ μετατροπαὶ τῶν ὑλικῶν ἀτόμων ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς ἄλλην κατάστασιν ἐγένοντο σπανιώτεραι καὶ ἡ ὕλη κατέστη σταθερὰ τόσον, ὥστε τὰ άτομα ἐξελαμβάνοντο μέχρι τοῦδε ὡς αἰώνια ὑπὸ τῶν φυσιολόγων καὶ τῶν χημικῶν, ὅπως τὰ γένη τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων ἐφαίνοντο σταθερὰ εἰς τοὺς φυσιοδίφας τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

Ἄλλ' ἡ τοιαύτη κατάστασις δὲν ὑπῆρξε διαρκῆς. Κατ' ἀκριβεστάτας παρατηρήσεις τοῦ λόρδου Ramsay, δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὑπῆρξέ ποτε περίοδος τῆς ἐξελίξεως τῆς Γῆς, καθ' ἣν παρήγετο ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς ἀνθραξ, ἄζωτον, ὀξυγόνον καὶ ὑδρογόνον, ἦτοι πάντα τ' ἀπαιτούμενα στοιχεῖα πρὸς σχηματισμὸν οὐσιῶν, ἧν ἡ συνένωσις ἀποτελεῖ τὴν μυστηριώδη οὐσίαν, ἐξ ἧς σύγκεινται πάντα τὰ ζῶντα ὄντα, τὸ πρωτόπλασμα, ὅπερ ὁ Huxley ἀπεκάλεσε φυσικὴν βᾶσιν τῆς ζωῆς, τὸ θεωρούμενον ἄλλοτε ὡς ὁμογενὲς ἀλλ' ὁσημέραι ὡς ἄθροισμα εἰς ἄκρον πολυσύνθετον οὐσιῶν λίαν καὶ αὐτῶν πολυσυνθέτων καὶ εἰς ἄκρον ἀσταθῶν. Ἐξ ὧν πράγματι γινώσκωμεν ἐπιτρέπεται νὰ δοξάζωμεν ὅτι δὲν ὑπάρχει φυσικὴ σύστασις ὠρισμένη πεπραιοισμένη διὰ τῆς ἰδιαίτερας ἰδιότητος τῆς καλουμένης Ζωῆς, βραχεῖα δὲ σκέψις μᾶς πείθει ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἔχῃ ἄλλως τὸ πρᾶγμα. Ἡ ζωὴ ὑπὸ χημικὴν ἔποψιν εἶναι κυρίως διηνεκῆς μεταμόρφωσις χημικῶν συνθέσεων κατηγορίας τινός, αἵτινες διαλύονται καὶ ἀνασυνίστανται ἀδιακόπως, αὐξανόμεναι ἀδιακόπως κατὰ ποσὸν ἐπὶ ζῆμινα ἐτέρων συνθέσεων. Διάφοροι φυσικαὶ περιστάσεις δύναται ν' ἀναχαιτίσουν τὴν κίνησιν ταύτην, ἀφίνουσαι ἀθίκτους τὰς οὐσίας, ἐξ ὧν δύναται νὰ παραχθῆ ὅταν δὲ αἱ περιστάσεις αὐταὶ τῆς ἀναστολῆς παρέλθουν, ἡ κίνησις ἐπαναλαμβάνεται. Ἔτεροι περιστάσεις μεταβάλλουν τὴν κίνησιν τῆς αὐξήσεως εἰς κίνησιν μειώσεως· αἱ οὐσίαι αἱ συνδυασμέναι πρὸς παραγωγὴν τῆς ζωῆς ἀπλοποιοῦνται καὶ ἀποσυντίθενται εἰς οὐσίας ἀδρανούσας τὰς μὲν ἐν σχέσει πρὸς τὰς δέ, ἀδρανούσας δὲ καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὰς

ουσίας τὰς ἀφομοιούμενας ὑπ' ἐκείνων, ἐξ ὧν παρήχθησαν. καταλήγουν δ' ἐν τέλει εἰς τὰς κοινὰς χημικὰς συνθέσεις, τὰς ἀποτελούσας μέρος τῆς συστάσεως τῆς ἡμετέρας σφαίρας, αἶον τὸ ὕδωρ, τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ τὴν ἀμμωνίαν. Ἡ δρυκτοποίησις προηγήθη τῆς τριαύτης καταστάσεως τῆς ἀδρανείας τῆς προκυψάσης ἐκ τῶν πρώτων ἀλλοιώσεων τῶν ἰκανῶν πρὸς παραγωγὴν τῆς ζωῆς οὐσιῶν, καταστάσεως ἀδρανείας, ἣτις καλεῖται θάνατος, ὅταν εἶναι ἀμετάβλητος.

Δὲν πρόκειται νὰ ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα εἰς τί πιθανῶς συνίσταται ἡ μεταξὺ τῶν πλανητῶν οὐσία, ὁ αἰθὴρ τῶν φυσιοδιφῶν, περὶ οὗ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι εἶναι ἡ οὐσία, ἐξ ἧς αἱ φιλόσοφοι ἐπλάσαν τὴν ἀφηρημένην ἔννοιαν τὴν καλουμένην ὑπ' αὐτῶν διάστημα. Ἡ οὐσία αὕτη εἶναι ὁ σύνδεσμος ὁ συνενῶν πρὸς ἀλλήλους πάντας τοὺς ἀστέρας, ἀφοῦ δι' αὐτῆς φέρεται μέχρις ἡμῶν τὸ φῶς των. Γινώσκουμεν ἐν τούτοις ὅτι τὰ ἠλεκτριῶντα εἶναι ἀποκεχωρισμένα εἰς τὸν αἰθέρα, τοῦ ὁποίου πιθανῶς ἀποτελοῦν τὰς δινηέσας κινήσεις, ὅτι τὰ ἄτομα σχηματίζονται ὑπὸ ἠλεκτριῶντων συγκρατουμένων πέριξ στοιχείων ὀγκωδεστέριον, ἅτινα συναθροίζονται περὶ τὸν θετικὸν πόλον τοῦ ἠλεκτρικοῦ φθοῦ καὶ ὧν ἡ φύσις μᾶς εἶναι ἄγνωστος.

Ἄγνοοῦμεν πῶς ἀπὸ τοῦ πρώτου τούτου ἄθροίσματος ἐγεννήθησαν τὰ ἄτομα, ἐξ ὧν τ' ἀπλοῦστερα εἶναι τὰ τοῦ ὕδρογονου, πῶς δὲ τὰ ἄτομα ἠδυνήθησαν νὰ συναθροισθοῦν καὶ νὰ σχηματίσουν τοὺς ἀστέρας καὶ τὸν ἥλιον. Ἡ ἱστορία ἡμῶν ἀρχεται μόνον ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἡ Γ' ἢ ἀπεσπάσθη ἀπὸ τοῦ Ἡλίου, δυνάμεθα δὲ νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι μετὰ τὴν περίοδον, καθ' ἣν ὁ ἀνθραξ καὶ τὰ λεπτὰ ἀέρια ἐγεννῶντο ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας, ἐκπέμποντα ἐνέργειαν, ἣτις ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξηφανίζετο καὶ αὕτη, ἐπηκολούθησεν ἑτέρα ἐποχὴ, καθ' ἣν τὰ σώματα ἐκεῖνα ἐσχημάτιζον συνθέσεις, ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ὁποίων ἐπήλθεν ἡ γέννησις τῶν πρώτων ζώντων ὄντων. Οἱ συνδυασμοὶ οὗτοι ἠδύναντο νὰ ἔχουν ποιάν τινα οἰανδῆποτε περίπλοκον σύνθεσιν. Οὐδόλως ἀπίθανον νὰ ἐσχηματίσθησαν ἀμέσως συνδυασμοὶ περίπλοκοι, ἰκανοὶ νὰ τρέφονται διὰ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ ν' ἀποτελέσουν ἐπομένως ζῶσαν ὕλην, τῇ βοήθειᾳ οὐσιῶν δρυκτῶν. Οἱ συνδυα-

σμοὶ οὗτοι ἀπετέλεσαν τὰ πρῶτα πράσινα φυτὰ, ἅτινα μόνον ἐκ πάντων τῶν σημερινῶν ζώντων ὄντων κατέχουν τὴν τριαύτην δυνάμιν καὶ ἐξ ὧν παρήχθησαν δι' ἐλαττώσεως ἢ καταργήσεως τῆς δυνάμεως ταύτης τὰ ὄντα τὰ στερούμενα χλωροφύλλης, ἦτοι οἱ μύκητες καὶ τὰ ζῶα. Ἄρα γε οὕτω συνέβη τὸ πρᾶγμα; Οὐδεὶς δύναται νὰ τὸ βεβαιώσῃ, καὶ ἂν ἔτι τὸ μέσον τοῦ σχηματισμοῦ ζώντων ὄντων ἤθελεν ἀνακαλυφθῆ. Πρόσφατοι ἀνακαλύψεις τοῦ Μπερτελοῦ ἀποδεικνύουν μάλιστα ὅτι ὁ προηγούμενος σχηματισμὸς τῶν πρασίνων φυτῶν, πρὸς ὃν ἄγει ἡ μελέτη τοῦ σήμερον ὑπάρχοντος κόσμου, δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖος. Ἰπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἀκτινοβολιῶν τινῶν, αἵτινες θὰ ἦσαν λίαν ἔντονοι κατὰ τὴν ἀπομεμακρυσμένην ἐποχὴν, καθ' ἣν αὕτη ἡ ὕλη, ἣτις δὲν θεωρεῖται πλέον ὡς αἰώνιος, ἐσχηματίζετο, καὶ καθ' ἣν ἡ ἐνέργεια ἢ διακεχυμένη εἰς τὸ ἡμέτερον σύστημα συνεπηγνύετο, οὕτως εἰπεῖν, εἰς ἄτομα ὀλιγὰ, ἐν καταστάσει ἐπομένως παρεμφερῆ τῆς λεληθυίας καταστάσεως ἐκείνης, τῆς τόσον εὐνοϊκῆς, ὡς πάντες οἱ χημικοὶ γινώσκουν, εἰς πάντας τοὺς συνδυασμοὺς, ἐσχηματίσθη ταχέως καὶ αὐθορμήτως μέγας ἀριθμὸς συνθέσεων, ὡς ἡμεῖς μετὰ μεγίστου κόπου κατορθοῦμεν νὰ παράγωμεν εἰς τὰ χημικὰ ἡμῶν ἐργαστήρια. Αἱ ἐκ τεσσάρων στοιχείων συνθέσεις, αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν θεμελιώδη οὐσίαν τῶν ζώντων ὄντων ἐσχηματίσθησαν, συνηνώθησαν καὶ ἀνεμίχθησαν μετὰ τῶν ἄλλων, δὲν ἔχουν τι τὸ ἰδιαιτέρον εἰμῆ τὸν εἰς αὐτὰς ἠθροισμένον μέγαν ἀριθμὸν ἀτόμων. Ἐν μόριον τῆς λευκωματούχου οὐσίας τοῦ λευκώματος τοῦ φθοῦ περιλαμβάνει 810 ἄτομα· τὸ μόριον τὸ ἀποτελοῦν, κατὰ τὸ μέγιστον μέρος, τὴν χρωστικὴν ὕλην τοῦ αἵματος τοῦ ἵππου περιλαμβάνει οὐχὶ ἐλάσσονα τῶν 2.231 ἀτόμων, τὸ δὲ τοῦ αἵματος τοῦ κυνὸς οὐχὶ ἐλάσσονα τῶν 2.301.

Ἰὰ ἄτομα ταῦτα διαιροῦνται ὡς ἐξῆς διὰ τὰ δύο πρῶτα σώματα:

* Ἀνθραξ	250	680
Ἰδρογόνον	409	1098
* Ἀζωτον	67	210
* Ὄξυγόνον	81	241
Θεῖον	3	2
Σύνολον	810	2231

Και ἐπειδὴ τὰ άτομα τοῦ ἀνθρακος, τοῦ ἀζώτου, τοῦ ὀξυγόνου, τοῦ θείου εἶναι βαρύτερα ἀντιστοίχως 12, 14, 16, 32 φορές τοῦ ἀτόμου τοῦ ὑδρογόνου, ἔπεται ὅτι ἐν μόριον τῆς πρωτεΐνης τῆς αἰμοσφαιρίνης τοῦ ἵππου εἶναι 16.518 φορές βαρύτερον τοῦ ἀτόμου τοῦ ὑδρογόνου. Τὰ τεράστια αὐτὰ μόρια, ἀληθῆ κτίρια ὅμοια πρὸς τοὺς πύργους τοὺς ἀνεγειρομένους ὑπὸ τῶν παιδίων διὰ τῶν ὀσταρίων τοῦ δομινοῦ, συγκρατούντων τὴν ἀναπνοὴν των, διότι αἰσθάνονται ὅτι τὸ οἰκοδόμημά των καθίσταται ἀσταθέστερον ἐφ' ὅσον πολλαπλασιάζονται οἱ ὄροφοι, καταρρέουν εἰς τὴν ἐλαχίστην σύγκρουσιν. Πρὸς σχηματισμὸν ἑνὸς ἐκ τῶν ταπεινοτάτων τῶν ζώντων σωμάτων πρέπει νὰ γίνῃ χρήσις μεγίστης ποικιλίας τῶν τοιούτων ἀσταθῶν κτιρίων, ἐξ ὧν προέρχονται κλονισμοί, ὧν τ' ἀποτελέσματα οἱ παλαιότεροι χημικοὶ ὠνόμαζον μοριακὴν συγγένειαν. Διὰ τῆς ἀπλῆς ἀμοιβαίας αὐτῶν ἐπαφῆς τὰ κτίρια ταῦτα διασπώνται, καταπίπτουν τὰ μὲν ἐπὶ τῶν δέ, συμπαρασύροντα εἰς τὴν πτώσιν των κτίρια ταπεινότερα, μεθ' ὧν ἐνδέχεται τυχαίως νὰ διατελοῦν εἰς συνάφειαν. Ἄλλ' ὅταν ἐν τοιοῦτο κτίριον καταρρέῃ, δὲν διαλύεται διὰ μιᾶς εἰς κόνιν· θραύεται εἰς συντρίμματα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ὀγκώδη, τὰ δὲ συντρίμματα ταῦτα συμπλέκονται τὰ μὲν πρὸς τὰ δέ, συνενεῶνται ἐκ νέου καὶ δι' ἐμπείρου χειρὸς εἶναι δυνατόν νὰ ληφθοῦν ἐξ αὐτῶν τὰ στοιχεῖα νέου κτιρίου. Μεταξὺ τῶν πρωτογενῶν αὐτῶν μιγμάτων οὐσιῶν συνισταμένων ἐξ ὀγκωδῶν μορίων εὐρέθησάν τινα, ὧν τὰ συντρίμματα περιελισσόμενα καὶ στηριζόμενα ἐπὶ τῶν συντριμμάτων οὐσιῶν τινῶν, ἃς συμπαρασύρουν εἰς τὴν πτώσιν των καὶ αἵτινες καλοῦνται τροφαὶ αὐτῶν, κατώρθωσαν ν' ἀνοικοδομήσουν εἰς μείζονας διαστάσεις τὸ κτίριον, οὗτινος ἀπετέλουν μέρος. Ἐκτοτε ἡ ζωὴ ἐδημιουργεῖτο καὶ ἡ διηνεκῆς αὐτῆς διάρκεια ἐξησφαλίζετο.

Ἐπεται συνέχεια

Μετάφρασις X.

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΕΤΗ ΤΟΥ ΖΑΝ ΜΩΡΕΑΣ¹

Τὸ φυλλάδιον τοῦτο εἶναι ἀναντιρρήτως τὸ σοβαρώτερον προῖον τῆς ἐν Ἑλλάδι φιλολογικῆς ἐργασίας τοῦ ποιητοῦ. Ἡ καλλιτεχνικὴ μὲν μορφοσίς του ἔχει προαχθῆ ἀρκετὰ ἤδη ἐκ τῆς μελέτης εἰς ἣν εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ ἐγκύψῃ, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν διασῆμων ξένων συγγραφέων ὧν ποιεῖται μνεῖαν ἐν τῇ πραγματείᾳ του, τοῦ Goethe δηλαδὴ καὶ τοῦ Heine καὶ τοῦ Kant καὶ τοῦ Hartmann καὶ τοῦ Schopenhauer καὶ τοῦ Molière καὶ τοῦ Sainte-Beuve καὶ τοῦ Taine καὶ τοῦ Littré καὶ τοῦ Mezières καὶ τοῦ Beaudelaire καὶ τοῦ Longfellow, τῶν ὁποίων τὰς γνώμας μετὰ τινος ἐπιδείξεως παρατάσσει. Ἡ αἰσθητικὴ του ἀρκετὰ διαπλασθεῖσα, αἰσθάνεται ὅτι ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κρίνῃ καὶ ν' ἀποφαίνεται. Ἴσως αἱ προλήψεις τοῦ παρελθόντος ἐπισκοπεῖσιν ὀπωσοῦν ἀκόμη τὴν κρίσιν του καὶ ὁ σημερινὸς ἀναγνώστης δὲν δύναται νὰ παραδεχθῆ ἀσυζητητὴ καὶ ἀδιστακτῶς πάσας τὰς διατυπουμένας ἐν τῷ βιβλιαρίῳ του ἰδέας, αἵτινες εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι μετεδλήθησαν κατόπιν παρ' αὐτῷ. Ἀλλὰ τὴν γνώμην του ἐκφέρει μετὰ πολλοῦ θάρρους καὶ μετὰ πεποιθήσεως. Λυποῦμαι διότι τὰ ὄρια τῆς παρούσης πραγματείας δὲν μοῦ ἐπιτρέπουν νὰ προβῶ εἰς ἐκτενεστέραν ἀνάλυσιν τοῦ ἐν λόγῳ ἔργου· διὸ περιορίζομαι ἐν συντόμῳ νὰ εἶπω ὅτι ἐν αὐτῷ ὁ Παπαδιαμαντόπουλος ὑπερασπίζων τοὺς ἀδικηθέντας ἑλληνας ποιητὰς καὶ καταπολεμῶν τὴν θεωρίαν τοῦ Ῥοῦδου περὶ ποιητικῆς ἀτμοσφαιρας δι' ἐπιχειρημάτων ἀρκετὰ ἀδρῶν, ἀνατρέχων δὲ εἰς τὰ κείμενα ἐξ ὧν παρέλαθεν ὁ ἀντίπαλός του τὰς μαρτυρίας, παρουσιάζει τὸν Ῥοῦδην ὡς πλανηθέντα, ὡς παρεξηγήσαντα καὶ παραμορφώσαντα τὰ χωρία τῶν συγγραφέων ὧν ἐπικαλεῖται τὴν γνώμην. Ἡ δὲ γνώμη τοῦ Παπαδιαμαντοπούλου ἐπὶ τοῦ θέματος συνοψίζεται εἰς τὰ ἑξῆς, ἅτινα ἀποσπῶ ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθμὸν 42 σελί-

¹ Τέλος· συνέχεια ἐκ σελ. 250.

δος τοῦ βιβλίου: «Ἡ δημοτικότητα τοῦ ποιητοῦ οὐδέποτε δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀλάθητον ἐχέγγυον τῆς πραγματικῆς αὐτοῦ ἀξίας. Ὁ ἀγροίκος καὶ ἀμαθὴς ὄχλος ἐκλαμβάνει πολλὰς, ὡς ὁ πασίγνωστος ἱππότης τοῦ Κερβάντη, τοὺς ἀνεμομύλους ὡς γίγαντας καὶ τὰ πρόβατα ὡς λεγεῶνας μαχητῶν, τοὺς ἀπείρους στιχοποιούς ὡς θείους ποιητάς. Ὁ ποιητὴς ὁ ἐνστέρις νιζόμενος τὰ ἐφήμερα αἰσθήματα καὶ κολακεύων τὰς ἀξέστους ὀρέξεις τοῦ συγχρόνου του ὄχλου, κινδυνεύει νὰ ἐκφράσῃ διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ αἰσθήματα ποταπὰ καὶ τύπους ἀναξίους λόγου, οὓς τὸ ἀκατάσχετον ῥεῦμα τοῦ χρόνου θὰ παρασύρῃ μετ' ὀλίγον ἀναμφιλέκτως, ἐνῶ τ' ἀληθῆ ἀναλλοίωτα καὶ παγκόσμια αἰσθήματα, ἅτινα πρὸ αἰώνων κατατρώγουν τῆς ἀνθρωπότητος τὴν καρδίαν, θὰ ἴστανται πάντοτε ὀρθία καὶ ἀδιάσειστα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ γενικοῦ κατακλυσμοῦ, ἵνα ἐμπνέωσι τοὺς μεγάλους ἀριστοτέχνους».

Τὸ φυλλάδιον τελευτᾷ μὲ τὸν ἐξῆς αἰσιόδοξον ἐπίλογον: «Ἦδη καταθέτομεν τὴν γραφίδα, ἐλπίζοντες ὅτι ἡ ἡμέρα εἶναι ἐγγὺς καθ' ἣν χώρα αὕτη, ἐνθα ὁ οὐρανὸς εἶναι τόσον αἰθριός, ἡ χλόη τόσον πρασίνη καὶ τόσον μεγάλαι αἱ ἐθνικαὶ παραδόσεις, θ' ἀποκτήσῃ ἀναμφιρρήστως καὶ ποιητὰς καλλιτέρους καὶ κριτικοὺς ὀλιγώτερον ἐπιπολαίους».

Ὅτι ὁ Παπαδιαμαντόπουλος ἤσκειτο ἔκτοτε περὶ τὸ γράφειν εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, μαρτυρεῖ τὸ γεγονός ὅτι ἐξέδωκε τότε περίπου καὶ θεατρικὴν ἐφημερίδα, γαλλιστὶ παρ' αὐτοῦ συντασσομένην ὑπὸ τὸν τίτλον «Parillon», τῆς ὁποίας ὀλίγιστα μόνον φύλλα ἐξεδόθησαν. Μικρὸν μετὰ ταῦτα, τῇ προτροπῇ τῆς οἰκογενείας του, ἀπεφάσισε ν' ἀπέλθῃ εἰς Γερμανίαν, ὅπως ἐπιδοθῆ ἐκεῖ εἰς τὰς νομικὰς του σπουδὰς. Ἀλλ' ἀμβιβάλλω ἂν ποτε κατέγινε σοβαρῶς εἰς τοιαύτας σπουδὰς ἢ καὶ ἂν ἀπλῶς τὰς ἠκολούθησε. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι μὲ τὰ δράματα τῆς τέχνης διηνεκῶς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, μετέβη εἰς Παρισίους καὶ διέτριψεν αὐτόθι ἐπὶ χρόνον ἀρκετόν, ὅτι μετεκλήθη ὑπὸ τῆς οἰκογενείας του καὶ διέτριψεν ἐνταῦθα πρὸς καιρὸν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον νοσταλγῶν ἐπανῆλθε εἰς τὴν γαλλικὴν πρωτεύουσαν, τὴν πόλιν τῶν ὀνείρων του, ὅπου τὸν εἴλκυεν ἀκαταμαχῆτως ὁ προορισμὸς του καὶ ὅπου ὀριστικῶς πλέον ἔκτοτε ἐγκατεστάθη.

Συνώδευσα τὸν ἀείμνηστον φίλον μου μέχρι τοῦ σημείου τούτου ὡς Ἰωάννην Παπαδιαμαντόπουλον. Τὰ περαιτέρω, τ' ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐν Γαλλίᾳ διαμονὴν καὶ τὴν φιλολογικὴν δράσιν τοῦ Ζαν Μωρεάς, ἐκφεύγουν τὴν δικαιοδοσίαν μου. Δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ ἀρμόδιος νὰ κρίνω περὶ τῆς ποιητικῆς ἐργασίας τοῦ ποιητοῦ τῶν Syrtes καὶ τῶν Stances καὶ τῶν Cantilènes καὶ τοῦ Pèlerin Passioné καὶ τῆς «Ἰφιγενείας». Ἄλλως τε ἡ κρίσις ἐξηγέθη ἤδη ὑπὸ τῶν ἐπαϊόντων ἐκ τῶν συγχρόνων καὶ εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι ἐκθύμως θὰ ἐπικυρωθῆ καὶ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων. Ἡ ἐπίσημος Γαλλία τὸν ἐπολιτογράφησε μετὰ τιμῆς, πρὸ αὐτῆς δὲ τὸν ἐδέχθη, τὸν υἱοθέτησε, τὸν ἐνεκολπώθη καὶ τὸν ἀνεκήρυξεν ὡς ἓνα τῶν ἡγετῶν τῆς ἡ πνευματικῆς Γαλλίας, ἡ Γαλλία τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τέχνης. Δεύτερος αὐτὸς μετὰ τὸν André Chénier μετέβη εἰς τὴν χώραν ὅπου καλλιεργεῖται καὶ λατρεύεται τὸ καλόν, κομίζων τὰ δῶρα τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πνεύματος. Καὶ ὁ μὲν Chénier ἦτο ἐξ ἡμισείας Ἕλληνας, ἐλθὼν ἀπὸ τῆς δούλης, καὶ τότε καὶ σήμερον ἀκόμη, ἑλληνικῆς γῆς καὶ φέρων τὴν ἀρμονίαν τῶν ἀηδόνων τοῦ Βοσπόρου, τὴν ἐλεγειακὴν περιπάθειαν τοῦ Μιμνέρμου, τὸν ἔρωτα τὸν φλογερὸν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ μαζὶ τὴν καυστικότητα τοῦ Ἀρχιλόχου. Ὁ Μωρεάς προερχόμενος ἐκ τῆς Ἑλλάδος τῆς ἀναγεννηθείσης, ἐκκινήσας ἀπὸ τῶν προπόδων τῆς Ἀκροπόλεως, προσῆλθε κομίζων καὶ αὐτὸς τὸ ζῶπυρον τῆς ἀρχαίας ἐμπνεύσεως, τὸ αὐστηρὸν κάλλος τῆς κλασσικῆς τέχνης, τὸ ὅποιον ἀθελήτως ἐσπούδασαν οἱ ὀφθαλμοὶ του εἰς τὰ σεπτὰ μάρμαρα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν τῆς γενεθλίου του γῆς καὶ ἐθήλασε παιδιόθεν ἡ ποιητικὴ του ψυχὴ μαζὶ μὲ τὸ μητρικὸν γάλα καὶ ἐπεχείρησεν ἐπιτυχῶς νὰ ἐνοφθαλμίσῃ τὸν χυμὸν αὐτόν, τὸν αἰδίως ζωογόνον, εἰς τὸ ἀμφιλαφὲς δένδρον τῆς γαλλικῆς ποιήσεως. Καὶ ἐπαρουσίασε διὰ τῆς ἐργασίας του ἐν παράδοξον φαινόμενον διπλῆς ὑποστάσεως: ἐγένετο Γάλλος τέλειος τὴν ψυχὴν καὶ τὴν γλῶσσαν, ἐμβαθύνων εἰς τὰ μυχαιτάτα αὐτῆς μυστήρια, χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ εἶναι Ἕλληνας. Διὰ τοῦτο ὅτε πρὸ τινων ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ὅπως διδάξῃ τὴν «Ἰφιγενείαν» του ἀρχαιοπρεπῶς ἐν ὑπαίθρῳ εἰς τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον δι' ἐρμηνέων περιβεβλημένων τὸ κλέος τῆς ἐνδόξου

Γαλλικής Σκηνης, κανένα δὲν ἐξένισε τὸ τόλμημα καὶ κανεὶς δὲν διεμαρτυρήθη διὰ τὴν πράξιν, ἥτις εἰς πᾶσαν ἄλλην περιστασιν θὰ ἐχαρακτηρίζετο ὡς βεβήλωσις. Ὁ Σοφοκλῆς ἐφθέγγετο διὰ τῶν γαλλικῶν στίχων τοῦ Ἑλληνος ποιητοῦ, μὲ τὴν αὐτὴν ἐναρμόνιον σεμνότητα καὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν φυσικὴν σκηνογραφίαν διεξετραγωδοῦντο τὰ πάθη τῶν Λαβδακιδῶν ὅπως καὶ πρὸ εἰκοσιτριῶν αἰώνων εἰς τὸ ἴδιον μέρος.

ἐνθ' ἂ λίσσια μινύρεται ἀηδῶν
χλωραῖς ὑπὸ βάσαις,
τὸν οἰνώπα νέμουσα κισσόν.

✽

Ἐλαυνόμενος ἀπὸ τὴν ἀσβεστον εἰς τὴν ψυχὴν του διαμένουσαν ἀγάπην πρὸς τὴν πάτριον γῆν ὁ Παπαδιαμαντόπουλος ἐπεσκέπτετο ἐκάστοτε τὰς Ἀθήνας, ζητῶν οἷον εἶν' ἀνανεώσῃ τὰ ἐφόδια τῶν κλασικῶν ἐντυπώσεων καὶ ἀναμνήσεων, αἵτινες καθωδήγουν τὴν ἔμπνευσίν του. Ὅσάκις δὲ ἤρχετο ἐνταῦθα, μετ' ἀγάπης ἐδέχετο τοὺς μεταβαίνοντας πρὸς συνάντησίν του παλαιοὺς φίλους, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶχα τὴν εὐτυχίαν νὰ καταλέγωμαι καὶ ἐγὼ καὶ ν' ἀναπολῆ μετ' αὐτῶν τὰ παρελθόντα. Ἐσπευσε νὰ ἔλθῃ καὶ κατὰ τὰς ἀπαισίους ἡμέρας τοῦ 1897 καὶ νὰ παρακολουθήσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰ διεκτυλιχθέντα τότε θλιβερὰ ἐθνικὰ γεγονότα. Ἡ μορφή του ἦτο συννεφωμένη κατ' ἐκείνας τὰς ὀδυνηρὰς ἡμέρας· τὰ δυστυχήματα τῆς πατρίδος ἐτίτρωσκον βαθέως τὴν φιλοπάτριδα ψυχὴν του καὶ τὴν ἑλληνικὴν του φιλοτιμίαν.

Μίαν ἑσπέραν ἰδίως, ὅτε αἱ ἐκ τοῦ θεάτρου τοῦ πολέμου εἰδήσεις ἦσαν ἀπελπιστικαί, ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην καὶ ἐξεδήλωσε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ καταπνίξῃ τὸ ψυχικόν του ἄλγος εἰς τὴν ζάλην τῆς ἀψίνθου. Ἀλλὰ τὸ παρισινὸν αὐτὸ ποτὸν δὲν εὗρισκετο εὐκόλως εἰς τὴν πόλιν μας· ἄλλως τε ἀρκετὰ ποτήρια ἀψίνθου ἐπίνομεν ὅλοι κατὰ τὰς ζοφερὰς ἐκείνας ἡμέρας καὶ ὡς νηπενθὲς ἐχρησίμευσε μιὰ φιάλη γενναίου ἑλληνικοῦ οἴνου, τὴν ὁποίαν ἡ εὐάριθμος φιλικὴ συντροφιά μας ἔπιεν ἀναμιμνησκομένη παλαιότερων εὐτυχῶν καιρῶν καὶ σπένδουσα ὑπὲρ αἰσιωτέρου μέλλοντος.

Ἐὐφρόσυνον ἀνακούφισιν εὔρεν ἡ ποιητικὴ του ψυχὴ, ὅτε

μετὰ τινὰ ἔτη ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας χάριν τῆς ἐν τῷ Σταδίῳ παραστάσεως τῆς «Ἰφιγενείας» του. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τινὲς τῶν ἐν Ἀθήναις λογίων, πρεσβύτεροι καὶ νεώτεροι, συννηνωμένοι ἐν τοῖς αἰσθήμασι τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ θαυμασμοῦ πρὸς τὸν ποιητὴν, ἔσχον τὴν εὐτυχὴ ιδέαν νὰ πανηγυρίσωσι τὴν ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν παρουσίαν του δι' ἀδελφικοῦ γεύματος, παρατεθέντος ἐν τῷ ἐστιατορίῳ Splendid τὴν 3 Νοεμβρίου 1904. Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια διάφοροι τῶν συνδαιτημόνων ἤγειραν ἐνθουσιώδεις προπώσεις ὑπὲρ τοῦ ξενιζομένου, ὅστις ἀπήντησε δι' ὀλίγων συγκινητικῶν λέξεων. Ἐνόμισα ὅτι δὲν ὄφειλα νὰ καθυστερήσω καὶ ἐγὼ κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην, ἅτε τυγχάνων ὁ πρεσβύτερος τῶν παρακαθημένων φίλων τοῦ ποιητοῦ, ὑπὸ τὴν ιδιότητα δὲ ταύτην ἤγειρα καὶ ἐγὼ μίαν ὑπὲρ αὐτοῦ πρόποσιν, εἰς τὴν ὁποίαν προσεπάθησα νὰ δώσω κάπως εὐθυμότερον τόνον. Σημειωτέον πρὸς ἐξήγησιν μερικῶν φράσεων, ὅτι προσφάτως τότε εἶχε τελεσθῆ εὐσεβὲς μνημόσυνον ὑπὲρ τοῦ αἰοιδίμου βασιλέως Ὀθωνος καὶ ὅτι πρὸ μικροῦ ἐπίσης εἶχε γραφῆ κάποια ἐγγικτικὴ φράσις περὶ τῆς ἐργασίας ἡμῶν τῶν ἀρχαιοτέρων· διὸ ἐθεώρησα εὐθετον τὴν περίστασιν νὰ δώσω τὴν δέουσαν ἀπάντησιν καὶ εἶπα τὰ ἑξῆς:

«Πρὸ μικροῦ ἢ γενεᾶ τοῦ 1862 ἐτέλεσε μνημόσυνον. Μολο-
» νότι, ἔνεκα ἀρχαιολογικῶν βλέψεων, κάποιος φίλος μου ἠθέ-
» λησέ ποτε γράφων νὰ συμπεριλάβῃ καὶ ἐμὲ εἰς τὴν γενεάν
» ταύτην, ὀφείλω νὰ δηλώσω μετριοφρόνως ὅτι δὲν ἀνήκω εἰς
» αὐτήν. Ἐγὼ ἀνήκω εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιστράτευσιν τοῦ
» 1872, παραστάτας μου δὲ εἶχα τότε ἀρκετούς, ἐκ τῶν ὁποίων
» βλέπω παρακαθήμενον εἰς τὴν παροῦσαν ὁμήγουριν μόνον τὸν
» κ. Καμπούρογλου.

» Ἀλλὰ καὶ ὁ πρυτανεύων ἐν τῇ ἑορτῇ ταύτῃ καὶ πανηγυρι-
» ζόμενος παρ' ἡμῶν ἐπιφανὴς συμπολίτης μας κ. Ἰωάννης
» Παπαδιαμαντόπουλος τότε καὶ νῦν Ζὰν Μωρεάς, κατὰ τι νεώ-
» τερος, ἀλλὰ σθεναρώτερος καὶ μαχιμώτερος, εἰς τὴν γενεάν
» ἐκείνην ἐπίσης ἀνήκει καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ἡμῶν
» φιλικὴν ὁμάδα. Γενναῖόν τι ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἔπραξεν ἡ γενεᾶ
» περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλῶ· ἔχει ὅμως ὑπὲρ αὐτῆς τὸ ἐλαφρυντι-
» κὸν ὅτι οὐδένα ἐδίωξε καὶ οὐδένα ἐξεθρόνισεν.

» Ἀπεναντίας αὐτῇ ἐδιώχθη καὶ ἐξεθρονίσθη ἀπὸ τὰ τολμη-
 » ρότερα καὶ ἀλκιμώτερα στίφη, τὰ καταλαβόντα κατόπιν
 » δικαιώματι κατακτῆσεως τὴν ἡγεμονίαν τῆς λογοτεχνίας.
 » Ἔχει ἐπίσης τὴν παρήγορον καὶ ὑπερήφανον συναίσθησιν ὅτι
 » αὐτὴ ἔδωκε τὴν πρώτην ἰσθμὴν εἰς τὸν νεαρὸν καὶ ὀρμητι-
 » κὸν ἑταῖρον, ὃν τὴν ἐσπέραν ταύτην ξενίζομεν καὶ ἐστιῶμεν
 » καὶ ὅστις, μετανάστης τῶν γραμμάτων, ἀποθέμενος τὸ ἑλαφρὸν
 » φορτίον τῶν Τρουγόρων καὶ Ἐχιδνῶν, ἀπολύσας τὰς πρώτας
 » εἰς τοὺς κυνηγοὺς τοῦ Σουνίου καὶ τὰς δευτέρας μεταξὺ τῶν
 » λογίων ὁμοεθνῶν του, ἐτράπη πρὸς ἀναζήτησιν μᾶλλον ἀνα-
 » πεπταμένων ὀριζόντων, εὐρυτέρου σταδίου καλλιτεχνικῶν
 » συγκινήσεων καὶ πνευματικῶν ἀγώνων...

» Καὶ τὸ μὲν τάλαντον τοῦ φίλου μας ἐκαρποφόρησε γεν-
 » ναίως καὶ περιάπτει τιμὴν καὶ κλέος καὶ ὄφελος εἰς τὴν γενέ-
 » τειραν ἡμῶν δὲ τῶν ὑπολειφθέντων τὸ τάλαντον ὑπέστη ὄλας
 » τὰς ἀτυχίας τῆς ἐπικαταλλαγῆς τοῦ χαρτίνου ἑλληνικοῦ νομί-
 » σματος καὶ ὄλας τὰς συνεπειὰς τῆς πτώχεύσεως.

» Δὲν τὸν φθονοῦμεν διὰ τοῦτο· τὸν μακαρίζομεν, τὸν εὐχα-
 » ριστοῦμεν, διότι αὐτὸς ὁ ἀρμόσας τόσον προσφυῶς τὴν ἀττι-
 » κὴν δάφνην πρὸς τὴν γαλατικὴν δρῦν διδάσκει ἡμᾶς τοὺς
 » ἐρίζοντας δι' ὀλίγα δεμάτια αὐτόχθινοσ δάφνης πόσον εὐρὸ
 » εἶναι τὸ κράτος τῆς Τέχνης καὶ πόσον ὑπέρτερον τῶν ταπει-
 » νῶν ἐρίδων».

∴ ∴

Εἶπα ἀρκετὰ ἤδη· εἶπα ὅσα ἐγίνωσκον περὶ τοῦ Ζάν Μωρεάς·
 εἶπα πλείονα ἴσως τοῦ δέοντος περὶ ἐμοῦ καὶ πολλὰ περὶ τῆς
 ἐποχῆς, καθ' ἣν συνηντήθημεν καὶ συνεπολεμήσαμεν ὑπὸ τὴν
 αὐτὴν φιλολογικὴν σημαίαν. Ἀλλὰ περὶ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς
 ἔπρεπε νὰ λεχθῶσι ὅσα ἐλέχθησαν, διότι ἀποτελεῖ αὕτη νεφέ-
 λωμα ἀπομεμακρυσμένον πλέον, τοῦ ὁποῖου τὴν σύστασιν προ-
 σεπάθησα ν' ἀναλύσω, ὅπως καθοδηγήσω κατὰ τὸ ἐνὸν τὴν
 κρίσιν τῶν ἐφιεμένων νὰ μελετήσωσι τὴν ἱστορίαν τῆς πνευμα-
 τικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας ἡμῶν. Εἶναι δὲ ἀξία μελέτης ἡ
 περίοδος αὕτη περὶ ἧς διέλαβα, διότι ἀποτελεῖ σταθμὸν μετα-
 δάσεως μεταξὺ δύο ἐποχῶν καὶ περιλαμβάνει τὰ πρῶτα σπέρ-
 ματα μιᾶς Ἀναγεννήσεως, ἣτις ἀκόμη διανύει τὸ στάδιον τῆς

ἀναπτύξεως. Εἶναι δὲ καὶ ἀξία συμπαθείας ἐπίσης, καθότι ἀπὸ
 τὸ νεφέλωμα ἐκεῖνο προέκυψε καὶ ἐξεπορεύθη ἀστὴρ πρώτου
 μεγέθους, ὅστις ἔλαμψε μὲν εἰς ξένον στερέωμα, ἀλλὰ δὲν
 ἔπαυσε νὰ ἐξαποστέλλῃ γλυκεῖαν ἀνταύγειαν καὶ εἰς τὸν ἰδικὸν
 μας φιλολογικὸν οὐρανόν.

Ὁ ἀστὴρ ἐκεῖνος ἔδυσσε δυστυχῶς ἐνωρίς· ἀλλ' ἡ δόξα τῶν
 ποιητῶν, ὅσοι εὐτυχοῦν ν' ἀνέλθωσιν εἰς ὑψηλὰ ἀνώτερα τῶν κοι-
 νῶν, οὐδέποτε παρέρχεται. Καὶ εἰς τὴν μνήμην μου ἔρχονται
 αὐτὴν τὴν στιγμὴν οἱ στίχοι οἱ ἀρμονικοὶ δι' ὧν εἰς μέγαν
 ποιητῆς τοῦ αἰῶνος μας, ὁ Ἰταλὸς Carducci ἐχαιρέτιζε πρό-
 τινων ἐτῶν ἕτερον ποιητικὸν ὁμότιμόν του, τὸν Victor Hugo:

Passau le glorie come fiamme di cimiteri;
 Come scenari vecchi crollan regni ed imperi;
 Sereno e fiero arcangelo muove il tuo verso e va.

X. ANNINOS

ΔΡΑΜΑ ΜΟΝΟΠΡΑΚΤΟΝ

ΥΠΟ Ε. ΣΟΥΔΕΡΜΑΝ

ΠΡΟΣΩΠΑ

Η ΑΝΩΝΥΜΟΣ
Ο ΥΠΟΛΟΧΑΓΟΣ ΦΟΝ ΒΟΛΤΕΡΣ
ΜΩΑΜΠΡΙΤΖ, Ἴπποκόμος
Η ΣΥΖΥΓΟΣ ΤΟΥ
ΝΤΑΙΖΥ, θυγάτηρ των
ΚΕΛΛΕΡΜΑΝ
ΤΕΜΠΣΚΥ, στρατιώτης ἠπλοκράτου
ΕΙΣ ΜΙΚΡΟΣ ἼΠΠΟΚΟΜΟΣ

Ἡ σκηνὴ ὑπὸκειται εἰς τινὰ μεγάλην πόλιν τῆς Γερμανίας.
Ἐποχὴ σύγχρονος.

Ἡ σκηνὴ παριστᾷ πλούσιον θάλαμον ἀνδρός ἀγάμου, στρατιωτικοῦ, ὃς ἐργαίνεται ἐκ τινων σημείων. — Εἰς τοὺς τοίχους κρέμονται ἐν τρόλαιον ἐξ ὕπλων, αἱ προσωπογραφίαι τοῦ Λύτγκε και τοῦ Μόλτκε καὶ εἰκόνας παρωπαικῶσαι μάχας. — Εἰς τὸν κρεμαστῆρα εἶναι ἀνηρημένη μία στολὴ στρατιωτικὴ μετὰ τὸ κράνος καὶ μετὰ τὸ ξίφος τοῦ ἠπλοκράτου. — Εἰς τὸ βάθος δύο στήλαι, περὶ τὰς ὁποίας ἐκκρίονται ἐγκυρῶσαι ἐξ ἐλάτης, σχηματίζουσι διόδον φρασσαμένην ὑπὸ πλουσίων ὀθιομανικῶν ταπήτων· πρὸ αὐτῶν κεῖνται δύο σωροὶ νεκρικῶν σιεφάντων. — Θύραι ἐκατέρωθεν. — Εἰς τὰ δεξιὰ παράθυρον. — Πλησίον αὐτοῦ ἐν γραφεῖον, πρὸ τοῦ ὁποίου εὐρίσκειται μία σαλὶς - λόγκ. — Ὠρολόγιον, καναπές, πολυθρόναι. — Θερμάστρα κίτουσα. — Εἰς τοὺς τοίχους κἀποτρου πολύτιμα. — Ὁσάκις τὸ παραπέτασμα τοῦ μέσου ἀνεγείρεται, ὅπως διέλθῃ τις, διακρίνεται ἀορίστως φέρετρον ἀνδοστόλιστον, ἐπ' αὐτοῦ δὲ εἰς μανθῶσαι στρατιωτικῶς, ἐν κράνος καὶ μία σπάθη. — Ἐντὶ τοῦ φερέτρου δύνανται γὰρ φαίνονται δύο νεκρῶσιμοι λαμπάδες, εἰς τῆς δὲ κατὰ γῆς, ἐσπαρμένοι δι' ἀνθέων.

ΣΚΗΝΗ Α'

ΝΤΑΙΖΥ ΜΩΑΜΠΡΙΤΖ, ξανθὴ, νεωτάτη, μελανειμονοῦσα· ἴσταται ἀκίνητος παρὰ τὸ παραπέτασμα καὶ παρατηρεῖ διὰ μιᾶς σχισμῆς ἐντὸς τοῦ νεκρικοῦ θαλάμου. — Ἀκούονται ἐκεῖ μέσα ἀντηχοῦντες κρότοι σφυρίου, εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων δοκιμάζει ἐλαφρὸν ἀνασκήρτημα, χωρὶς ἄμως νὰ ἐκδηλώσῃ φανερώτερα σημεῖα τῆς ἐνδομύχου συγκινήσεως τῆς. — Πρὸς στιγμὴν ἐπικρατεῖ σιγὴ βαθεῖα ὀπισθεν τοῦ παραπετάσματος, διακοπτομένη ἐκαστοτε ὑπὸ ἐλαφροῦ ψιθύρου. — Μετ' ὀλίγον εἰσέρχονται Η ΚΥΡΙΑ ΜΩΑΜΠΡΙΤΖ, ἔχουσα τὸ ἐξωτερικὸν ταπεινῆς ἀστῆς, μεσόκοπος, μελανειμονοῦσα, Ο ΜΩΑΜΠΡΙΤΖ, μικροῦ ἀνασκήματος, νευρώδης, ἀνευ γενεῖου, μετὰ κόμην βραχειαν, φαῖαν, φέρων στολὴν τῆς ἐργασίας τοῦ σταβλοῦ, Ο ΤΕΜΠΣΚΥ, φέρων τὴν στολὴν ἐνός τῶν συνταγμάτων τῶν οὐλῶν καὶ ὁ ἸΠΠΟΚΟΜΟΣ. — Ἐρχονται πάντες εἰς τὰ ἐμπρὸς ὃ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον βραδέως καὶ ἐν σιωπῇ.

(Σοβαρὰ σιγή).

Κ^α ΜΩΑΜΠ. — Κ' ἔτσι λοιπὸν εἶδαμε τὸν καυμένο τὸν λοχαγὸ μας γιὰ τελευταία φορά!

¹ Ἐκ τῆς Τριλογίας τῶν Ρόδων.

ΜΩΑΜΠ. (Μὲ ἀγγλικὴν προφορὰν). — Γές! Καλὸ παιντὶ τὸ ἀφεντικὸ μας ἦτουμε! καλὸς νέος!

Κ^α ΜΩΑΜΠ. — Μὰ δὲν μοῦ λές, Νταϊζυ;.. Ἐσὺ πρωτῆτερα δὲν ἤθελες νὰ ξεκουνήσῃς κοντὰ ἀπὸ τὸ φέρετρον, καὶ τώρα πῶς στέκεις ἐδῶ;

ΝΤΑΙΖΥ (Μὲ φωνὴν ἐλαφροῦς τρομώδη). — Τὸν εἶδα, μαμμά, ἀρκετὰ καλά.

ΜΩΑΜΠ. (Θωπεύων αὐτήν). — My puppet! My puppet... κουκλίτσα μου. Ah, yes! ὄλοι τὸν ἀγκαπούσαμε, ὄλοι!..

Κ^α ΜΩΑΜΠ. (Πρὸς τὸν Τέμπσκυ, ὅστις καταλαμβάνεται ὑπὸ λυγμῶν, πειραγμένη). — Ἐλα τώρα, ἡσύχασε λοιπὸν Τέμπσκυ, ἡσύχασε, μπά! (Κτυπᾷ ἢ πρὸς τὰ δεξιὰ θύρα) Κτυποῦν! πῆγαινε ν' ἀνοίξῃς, Τέμπσκυ! (Ὁ Τέμπσκυ ἐξέρχεται ἐκ δεξιῶν).

ΜΩΑΜΠ. — Νὰ πάγγη κ' ἐμεῖς λοιπὸν στ' ἄλογκα! (Πρὸς τὸν Ἰπποκόμον). Παγγαίνομεν.

Κ^α ΜΩΑΜΠ. — Σούτ! Ὁ κύριος ὑπολοχαγός!

ΜΩΑΜΠ. (Πρὸς τὸν Ἰπποκόμον). — Go on! (Ὡθεῖ τὸν Ἰπποκόμον πρὸς τὰ ἀριστερά, ὃ Ἰπποκόμος ἐξέρχεται).

ΣΚΗΝΗ Β'

Η ΚΥΡΙΑ ΜΩΑΜΠΡΙΤΖ, ΝΤΑΙΖΥ, ὃ ὑπολοχαγὸς ΦΟΝ ΒΟΛΤΕΡΣ, νέος, ξανθός, μετὰ συμπεριφορὰν ἀπέριττον, φέρων τὴν στολὴν οὐλῶν, εἰσέρχεται ἐκ τῆς μεσαιᾶς εἰσόδου. Ὄπισθεν αὐτοῦ ὃ ΚΕΛΛΕΡΜΑΝ, ἀκματος, ἔχων τὸ ἐξωτερικὸν ἀστοῦ, μετὰ ὀφθαλμοὺς πονηροῦς. — Μετ' αὐτὸν εἰσέρχεται ἐκ δεξιῶν ὃ ΤΕΜΠΣΚΥ, φέρων ἕνα στέφανον, τὸν ὁποῖον ἀποθέτει σχεδὸν ἀκροποδητὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἐμπροσθεν τῆς πρὸς τὰ δεξιὰ στήλης, καὶ κατόπιν ἐξέρχεται.

ΒΟΛΤ. — Λοιπὸν κύριε... (Καταλαμβάνεται ὑπὸ λυγμοῦ, φέρει τὴν χεῖρα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἔπειτα ἐξακολουθεῖ ἐντονώτερον)... Κύριε... Κέλλερμαν, νομίζω;

ΚΕΛΛΕΡ. — Μάλιστα, κύριε ὑπολοχαγέ, εἰς τὰς διαταγὰς σας...

ΒΟΛΤ. — Τὰ ἐκάμετε ὄλα μετὰ ἀρκετὴν τάξιν, σὰς εὐχαριστῶ. Μάθετε ὅτι ἡ μεταφορὰ τοῦ νεκροῦ εἰς τὸν ναὸν τῆς φρουρᾶς πρέπει νὰ γίνῃ ὅσον τὸ δυνατὸν χωρὶς ἐπίδειξιν, ἀπαρατήρητος.

ΚΕΛΛΕΡ. — Ἐγὼ εἶμαι μυστικός, ἀφωγος ὡσάν τάφος. Αὐτὸ δὲ ἀπαιτεῖ καὶ τὸ ἔργον μου.

ΒΟΛΤ. — Κατὰ τὰς πέντε καὶ μισή ἀρχίζει νὰ σκοτεινιάζη. Διέταξα τοὺς στρατιώτας τοῦ θ' ἀποκομίσουν τὸ φέρετρον νὰ ἔλθουν κατὰ τὰς ἑξ καὶ μισήν. Διὰ ὅτι ἀφορᾷ τὴν ἐκκλησίαν, τὴν διακόσμησιν τοῦ ἱκρίου κλπ. ἤμπορῶ νὰ μένω ἡσυχος ὅτι θὰ φροντίσετε σεῖς.

ΚΕΛΛΕΡ. — Ἐννοεῖται καὶ νὰ ἰδῆτε μάλιστα μὲ τί γούστο θὰ γίνουν.

ΒΟΛΤ. — Προσέξατε σ' αὐτό! γνωρίζετε τὰς διαταγὰς ὅπου ἐδόθησαν· πρέπει ν' ἀποφύγωμεν αὐστηρῶς πᾶσαν ἐπίδειξιν αὐτὸ τὸ ἴδιον μέτρον νὰ τηρηθῆ καὶ αὐριον τὸ πρῶτ' εἰς τὴν κηδεῖαν.

ΚΕΛΛΕΡ. — Ἐξ αἰτίας τοῦ εἶδους τοῦ θανάτου τὸ γνωρίζω, κύριε ὑπολοχαγέ.

ΒΟΛΤ. — Ἐὰ αἷτια δὲν σᾶς ἐνδιαφέρουν διόλου. (Τοῦ στρέφει τὰ νῶτα· ὁ Κέλλερμαν σείει τὴν κεφαλὴν καὶ μεταβαίνει εἰς τὸ βάθος, καταγινόμενος εἰς τὸ ἔργον του).

ΜΩΛΜΠ. — Νὰ συμπατᾶτε ἐμένα πολὺ, κύριε ἀντυπολοχαγέ, ποῦ τέλει νὰ ρωτήσῃ κάτι ἐσᾶς... Ἐγκῶ ἔμεινα στὸ ὑπηρεσία στὸ ἀφεντικὸ ποῦ πέτανε (Μετρᾷ διὰ τῶν δακτύλων)... One, two... seven... Well!... ἑπτὰ κρόνια!... μάλιστα. Ντέκα ὀκτῶ κρόνια τώρα ἐγκῶ μένει στὴ Γκερμανία... τὸ γκυναϊκά μου εἶνε Γκερμανίδα καὶ τὸ κόρη μου Γκερμανίδα... Ἐγκῶ τώρα πειὰ ὅχι νέος... τί τὰ γκίνη τώρα ὄλα τὰ καῦμένα τὰ ζῆα, τὰ ἄλογα, τὸ στάβλο... καὶ ὄλα τ' ἄλλα;

Κ^α ΜΩΛΜΠ. (Σαρκαστικῶς). — Ἐὰ βλέπετε, κύριε ὑπολοχαγέ;... Ἐμᾶς δὲν μᾶς λογαριάζει γιὰ τίποτε... Αὐτὸς δὲν ζῆ παρὰ μόνον διὰ τ' ἄλογά του. Ἄν θέλῃ κανεὶς νὰ τὸν ἰδῆ, πρέπει νὰ πάγῃ στὸν στάβλον νὰ τὸν εὔρη... Κ' ἐμένα τὴν ἴδια τὸ ἴδιο μὲ λογαριάζει...

ΜΩΛΜΠ. — Oh, es!... Ἐκεῖνος ἦταν μεγάλῃ βοήθεια γιὰ μέ!...

ΒΟΛΤ. — Ἐννοῶ τὴν ἀνησυχίαν σας, κυρία... Ὁ κύριος λοχαγὸς πρὶν... πρὶν χωρισθοῦμεν, μοῦ ἔκαμε ἰδιαιτέρας συστάσεις διὰ σᾶς καὶ διὰ τὴν οἰκογένειάν σας... Ἀλλὰ τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται πλέον ἀπὸ τὸν κληρονόμον...

Κ^α ΜΩΛΜΠ. (Ζωηρῶς). — Καὶ ποῖος θὰ εἶναι ὁ κληρονόμος;...

ΒΟΛΤ. — Δὲν εἶχεν ἀπ' εὐθείας συγγενεῖς. Ἐπομένως δὲν εἶναι ἀκόμη γνωστὸν. Ὅποιος καὶ ἂν εἶναι ὅμως, βεβαιωθῆτε ὅτι ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμέ, θὰ κάμω ὅτι μοῦ εἶνε δυνατόν...

ΜΩΛΜΠ. — Thank you, sir, thank you, very much!... (Ἀποσύρεται παράμερα).

ΒΟΛΤ. — Σεῖς κύριε Κέλλερμαν, ἔχετε ἀκόμη πολλὴν δουλειάν ἐδῶ;

ΚΕΛΛΕΡ. — Ἀκοῦτ' ἐκεῖ! κύριε, ὑπολοχαγέ!... Ἐχω ἕνα σωρὸ πράγματα νὰ κάμω. (Ἐξέρχεται ἐκ τοῦ βάθους φορτωμένος μὲ διαφόρους στεφάνους).

ΒΟΛΤ. (Ἐνῶ ὁ Μώλμπριτζ συνομιλεῖ μετὰ τῆς συζύγου του πλησίον τῆς πρὸς τ' ἀριστερὰ θύρας). — Δεσποινίς Νταιζυ, ἐπιτρέπεται νὰ σᾶς εἰπῶ κάτι; (Ἡ Νταιζυ πλησιάζει ὁ Βόλτερς ἐξακολουθεῖ μὲ χαμηλοτέραν φωνήν). Εὐρῶ, κορίτσι μου, ὅτι ὁ λοχαγὸς εἶχε σ' ἐσᾶς μεγάλην ἐμπιστοσύνην...

ΝΤΑΙΖΥ. — Ἄ, ναί, κύριε!...

ΒΟΛΤ. — Ἀκοῦστε λοιπὸν τότε, εἶναι ἕνα πρόσωπον, τὸ ὅποion ἐπιθυμεῖ νὰ ἔλθῃ ἐδῶ πρὶν τῆς ἐκφορᾶς τοῦ νεκροῦ, χωρὶς νὰ τὸ ἴδουν...

ΝΤΑΙΖΥ (Μετ' εὐχαριστήσεως). — Ἄ! ὥστε θὰ ἔλθῃ; Χαίρω πολὺ.

ΒΟΛΤ. (Μετὰ ζωηρότητος). — Ποῖος θὰ ἔλθῃ; Γιατί χαίρετε;

ΝΤΑΙΖΥ (Ὡς ἀνωτέρω). — Αὐτὸ τὸ πρόσωπον δὲν εἶναι μὴ κυρία;

ΒΟΛΤ. (Ὡς ἀνωτέρω). — Ποῖα κυρία;

ΝΤΑΙΖΥ (Ὡς ἀνωτέρω). — Αὐτὴ γιὰ τὴν ὅποian ἐσκοτώθηκε.

ΒΟΛΤ. — Καὶ πῶς τὸ ξεύρετε σεῖς; Γιὰ ποῖον λόγον;

ΝΤΑΙΖΥ. — Γιατί αὐτὴ ἔπρεπε νὰ ἔλθῃ!... Ποῖος ἄλλος ἤμποροῦσε;

ΒΟΛΤ. (Ἀφοῦ προσβλέψῃ αὐτὴν μετ' ἐκπλήξεως). — Ὅπως δῆποτε, ἀκοῦστε καλὰ αὐτὸ ποῦ θὰ σᾶς πῶ... Ἄν ὅταν θὰ βραδυάσῃ ἐξακολουθῆ νὰ εἶναι ἀκόμη ἐδῶ ὁ ἐργολάβος τῆς κηδεῖας... ἢ κανένα ἄλλο πρόσωπον... ἐσεῖς νὰ ρίξετε ἐπάνω σας κανένα ροῦχο καὶ νὰ περιμένετε κάτω εἰς τὴν ἐξώπορτα, ἕως νὰ ἰδῆτε νὰ ἔλθῃ ἕνα ἀμάξι... Θὰ τὸ κάμετε αὐτό;

ΝΤΑΙΖΥ. — Βεβαίως θὰ τὸ κάμω... ἀλλὰ... ὁ στρατιώτης... ὁ ὑπηρέτης;

ΒΟΛΤ. — "Α, ναί, ἀλήθεια!... Ὁ Τέμπσκυ ὅσον καὶ ἂν τοῦ ἦτο πιστός...

ΝΤΑΙΖΥ (Σκοπῶν, μὲ ὑπαινωγμόν). Πρὶν ἀπὸ σήμερα, αὐτὸς ποτὲ δὲν ἤρχετο ἐδῶ...

ΒΟΛΤ. (Παρατηρῶν αὐτὴν ἐκ νέου μετ' ἐκπλήξεως). — "Α!... αὐτὸς δὲν...; ("Ἐννοῶν) "Ἔτσι λοιπόν;... ("Ἐξακολουθῶν νὰ παρατηρῇ αὐτὴν ἀτενῶς). Τότε θὰ φροντίσω ἐγὼ νὰ τὸν διώξω. Εὐχαριστῶ... μικροβλά μου. (Τείνων πρὸς αὐτὴν τὴν χεῖρα καὶ ὀμιλῶν μεγαλοφώνως). Πρέπει νὰ πάω κάπου τώρα. "Ἀλλὰ θὰ ἐπιστρέψω γρήγορα. ("Ἐξέρχεται ἐκ δεξιῶν. Ὁ Μώλμπριτς περὶ τὰ τέλη τοῦ διαλόγου ἐξέρχεται ἐξ ἀριστερῶν).

ΣΚΗΝΗ Γ'

ΚΥΡΙΑ ΜΩΛΜΠΡΙΤΖ, ΝΤΑΙΖΥ, ΚΕΛΛΕΡΜΑΝ εἶτα ΤΕΜΠΣΚΥ

Κ^α ΜΩΛΜ. (Μὲ φιλύποπτον ἀνησυχίαν). — Ἴσὲ σε ἤθελεν ὁ ὑπολοχαγός;

ΝΤΑΙΖΥ (Μετὰ σπουδῆς, ψευδομένη). — "Α, τίποτε... Γιὰ τὰ στεφάνια μοῦ εἶπε...

ΚΕΛΛΕΡ. (Προσερχόμενος ἐκ τοῦ βάθους). — Διὰ τὰ στεφάνια θὰ χρειασθῇ ἓνα ἰδιαίτερον ἀμαξάκι... "Α! ἦτο λαμπρὸς ἀνθρώπος!... ὠραίος!... καμαρωμένος!... Καὶ τί καθαλάρης!... "Ὅταν ἐστοιχημάτιζα γι' αὐτὸν εἰς τὰς ἵπποδρομίας, ἐκέρδιζα πάντοτε. Ἴσὲ κρῖμα!... "Ἀλλὰ τί τὰ θέλεις! "Ἀργὰ ἢ γρήγορα, ὅλοι σ' ἐμένα θὰ καταντήσουν.

Κ^α ΜΩΛΜΠ. — Ἦταν καὶ τόσο καλός! Μερικὲς φορές ἐμοιαζε σὰν παιδάκι!... Ἦταν τόσο ἀνοικτόκαρδος... τόσο εὐθυμὸς. Εἶναι ἀλήθεια πῶς τώρα τελευταία... αἶ;... (Κτύπημα κωδωνίσκου εἰς τὴν θύραν). Κτυποῦν δὲν ἀκοῦς, Νταῖζυ;

ΝΤΑΙΖΥ ("Ἢτις ἔστειλεν ἀφηρημένη, μετὰ ζωηρότητος). — Μά, νομίζω πῶς ἀνοιξε ὁ Τέμπσκυ.

Κ^α ΜΩΛΜΠ. — "Α, ναί, ὁ Τέμπσκυ εἶναι ἀπ' ἐξω.

ΤΕΜΠ. (Ἐισερχόμενος, κρατῶν ἓνα στέφανον καὶ κλαίων). — "Ἐκ μέρους τοῦ... τοῦ κυρίου... τοῦ κυρίου ταγματάρχου μας.

Κ^α ΜΩΛΜΠ. (Δυσανασχετοῦσα). — Μὰ φυσικά. Τέμπσκυ, ἔπρεπε καὶ ὁ ταγματάρχης νὰ...

ΤΕΜΠ. — "Ἐκ μέρους τοῦ κυρίου... τοῦ κυρίου ταγματάρχου μας!...

Κ^α ΜΩΛΜΠ. ("Ἀηδισμένη). — "Ἐλα, Νταῖζυ, πᾶρ' το!

ΝΤΑΙΖΥ (Παραλαμβάνουσα τὸν στέφανον). — Καλά, μαμά. ("Ὁ Τέμπσκυ ἐξέρχεται κλαίων).

ΚΕΛΛΕΡ. ("Ἐκτείνων τὴν χεῖρα). — Τοῦ ταγματάρχου του εἶναι;... Τότε πρέπει νὰ τεθῇ καὶ αὐτὸ ἐπάνω στὸ φέρετρον.

ΝΤΑΙΖΥ (Ζωηρῶς). — Θὰ τὸ βάλω ἐγὼ.

ΚΕΛΛΕΡ. — "Ὀχιι!...

Κ^α ΜΩΛΜΠ. "Ἀφησέ τὴν αὐτὴ ἐφρόντισε γιὰ ὅλα ἕως τώρα.

ΚΕΛΛΕΡ. — Τότε νὰ τὸ καρφώσετε καλά, γιὰτι ἀλλέως μπορεῖ νὰ πέσῃ εἰς τὴν μεταφορὰν ποῦ θὰ γίνῃ ἀπόψε.

ΝΤΑΙΖΥ. — Ναί, ναί, ἔννοιά σας. (Ἐισερχεται εἰς τὸ βάθος μετὰ τὸν στέφανον. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐπομένου διαλόγου ἀκούονται μερικοὶ κρότοι σφύρας).

Κ^α ΜΩΛΜΠ. "Ἐδῶ τὰ εἶχαμε ἐτοιμάσει τόσο καλὰ ὅλα γιὰτι τώρα νὰ τὰ μεταφέρουν ὅλα εἰς τὴν ἐκκλησίαν;

ΚΕΛΛΕΡ. (Μετ' ἐπισημότητος). — Εἶπαν τάχα ἐπισήμως ὅτι πρέπει ν' ἀποσοδηθῇ κάθε ἀφορμὴ συγκεντρώσεως κάτω εἰς τὸν δρόμον, διότι οἱ πολῖται ἀρχίζουν πάλιν νὰ στραβομουτσουνιάζουν μὲ αὐτὰ τὰ τραγικὰ συμβάντα... Ἡ ἀληθινὴ ὁμῶς αἰτία εἶνε ἄλλη... (Χαμηλῶνων τὴν φωνὴν μὲ πονηρὰν ἔκφρασιν). Λέγουν ὅτι μερικὲς κυρίες ὑψηλῆς περιωπῆς θέλουν νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν κηδεῖαν, χωρὶς νὰ φανοῦν... Γιὰτι ὁ ἔρωτας δὲν πεθαίνει ποτέ... "Ἔτσι λέν καὶ τὰ βιβλία! Ὅσῳσον φοβερός κατακτητὴς ἦτον ὁ λοχαγός σας! ἓνα σωρὸ φιλενάδες εἶχε!...

Κ^α ΜΩΛΜΠ. (Δυσηρεστημένη). — Καὶ ποῦ τὸ ξέρετε τοῦ λόγου σας;

ΚΕΛΛΕΡ. — "Ἔτσι λέγουν, τοῦλάχιστον.. διηγοῦνται γιὰ κάποιες κυρίες, ὅπου ὅταν ἐνύκτωνε, ἐπήγαιναν καὶ ἤρχοντο ἐδῶ μέσα μὲ σκεπασμένο πρόσωπον.. "Ἀχ! νὰ ἤμποροῦσαν νὰ μιλοῦσαν ἐδῶ μέσα οἱ καθρέπτες! "Α! ἀλήθεια! καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ φροντίσωμεν!.. οἱ καθρέπτες πρέπει νὰ σκεπασθοῦν. Πῶς

τὸ ξεχάσαμε;.. (Ἡ Νταϊζυ ἐμφανίζεται πρὸ τοῦ παραπετάσματος κρατοῦσα ἐν σφυρίον εἰς τὴν χεῖρα καὶ βλέπουσα εἰς τὸ κενόν).

Κ^α ΜΩΛΜΠ. — Μὰ ἀφοῦ τὸ λείψανον θὰ μεταφερθῆ μετὰ μίαν ὥραν, τίς ἢ ἀνάγκη πλέον;

ΚΕΛΛΕΡ. — Δὲν ἔχει νὰ κάμῃ· οἱ καθρέπτες σκεπάζονται. Εἶναι παράλειψις καλαισθησίας καὶ ἐγὼ δὲν θέλω νὰ φέρω εὐθύναις.

Κ^α ΜΩΛΜΠ. — Νταϊζυ!

ΚΕΛΛΕΡ. — Τί θέλεις, μαμμά.

Κ^α ΜΩΛΜΠ. — Πήγαινε νὰ φέρῃς ἓνα ζευγάρι σινδόνια λευκὰ νὰ σκεπάσωμεν τοὺς καθρέπτας.

ΝΤΑΙΖΥ. — Καλά, μαμμά. (Μένει ἀκίνητος).

Κ^α ΜΩΛΜΠ. — Μὰ ἐσὺ δὲν προσέχεις!..

ΝΤΑΙΖΥ. — Ἄκουσα, μαμμά· μοῦ εἶπες νὰ... (Διακόπτεται).

Κ^α ΜΩΛΜΠ. (Ἰονίζουσα τὰς λέξεις)... νὰ πᾶς νὰ φέρῃς ἓνα ζευγάρι σινδόνια, λευκὰ...

ΝΤΑΙΖΥ. — Μάλιστα, μαμμά. (Ἐξέρχεται ἐξ ἀριστερῶν).

Κ^α ΜΩΛΜΠ. (Ἀφοῦ ἔσεισε τὴν κεφαλὴν μυστηριωδῶς) — Κύριε Κέλλερμαν, τώρα ποῦ δὲν εἶν' ἐδῶ τὸ κορίτσι, μπορείτε νὰ μοῦ δώσετε καμμία πληροφορία περὶ τῆς μονομαχίας καὶ τῶν ἄλλων συμβάντων; Ἡμεῖς ἐδῶ μέσα δὲν ξεύρομεν τίποτε ἀπὸ ὅσα συνέβησαν.

ΚΕΛΛΕΡ. — ὦ, ὅσον γιὰ νὰ ξεύρω, ξεύρω καὶ μετὰ τὸ παραπάνω! Ἡκουσα τόσα πράγματα. Ἀλλὰ κάθε νεκρὸς ποῦ ἐπιστατῶ στὴν κηδεῖα του εἶναι γιὰ μένα φίλος. Καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἠμπορῶ νὰ μιλήσω. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπαράβατος ἀρχὴ ποῦ ἔχω εἰς τὴν ἐργασίαν μου.

Κ^α ΜΩΛΜΠ. (Ἀπογοητευμένη). — Μὰ... ἐκεῖνος ὁ ἄλλος ποῦ τὸν ἐσχότωσε... ἔτσι, περιφέρεται τώρα ἐλεύθερα;

ΚΕΛΛΕΡ. — Ἔτσι συνηθίζεται, βλέπετε, μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τοῦ καλοῦ κόσμου. Πιάνονται ὁ ἓνας μετὰ τὸν ἄλλον σὰν τοὺς ληστές: La bourse ou la vie! Ἡ τὴν τιμὴν μου ἢ τὴν ζωὴν σου! Ὁποῖος ἀπὸ τοὺς δύο γλυτώσῃ, στέκει καλὰ καὶ κοροῖδεύει· ὁποῖος πέσῃ, πέφτει στὰ χέρια μου! Νὰ πῆ κανεὶς τὴν ἀλήθεια, νὰ πάῃ νὰ σταθῆ μπροστὰ στὸ πιστόλι ἐκείνου τοῦ

κατεργάρη... ἐκείνου τοῦ βαρῶνου Ρενοάρ ἦτο σὰν νὰ ἤθελε ν' αὐτοκτονήσῃ. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ὅπου σταθῆ χαρτάρι δὲν φυτρώνει. Στὰς ἵπποδρομίας, στὸ χαρτοπαίγνιον, στῆς γυναῖκες παντοῦ τὸ ἴδιο συμβαίνει μετὰ δαῦτον. Τὸν ἄφησε στὸν τόπο μετὰ μιά πιστολιά σὰν κουνέλι!.. Ὅμως νὰ πεθάνῃ κανεὶς γιὰ τὴν γυναῖκα ποῦ ἀγαπᾷ, εἶναι τὸ εὐγενικώτερον πράγμα τοῦ κόσμου.. Σὰς τὸ λέει αὐτὸ ἓνας ἄνθρωπος ποῦ ξεύρει λιγάκι ἀπ' αὐτὲς τῆς δουλειῆς.

Κ^α ΜΩΛΜΠ. (Σύννοος). — Ὡστε νομίζετε ὅτι πραγματικῶς γιὰ μιά κυρία...;

ΚΕΛΛΕΡ. — Σοῦτ!.. Ἐρχεται ἡ κόρη σας... (Εἰσέρχεται ἡ Νταϊζυ κρατοῦσα διὰ τῶν χειρῶν προσεκτικῶς δύο ἀγγεῖα).

Κ^α ΜΩΛΜΠ. (Ἐκπληκτος). — Μὰ τί εἶν' αὐτὰ ποῦ ἔφερες;

ΝΤΑΙΖΥ. — Ἐβαλα μέσα σ' αὐτὰ τὸ νερό...

Κ^α ΜΩΛΜΠ. — Μὰ ἐγὼ σοῦ εἶπα νὰ φέρῃς δύο σινδόνια!..

ΝΤΑΙΖΥ. — Ἄ! μετὰ συγχωρεῖς... ἐνόμισα πῶς μοῦ εἶπες νὰ φέρω δύο βάζα... (Ἐξέρχεται μετὰ τῆς αὐτῆς προσοχῆς).

Κ^α ΜΩΛΜΠ. (Παρακολουθοῦσα αὐτὴν διὰ τοῦ βλέμματος). — Δὲν μπορῶ μὰ τὴν ἀλήθεια, νὰ ἐννοήσω τί τῆς ἦλθε ἀπὸ μιά στιγμὴ στὴν ἄλλη!.. Αὐτὲς τῆς ἡμέρες αὐτὴ ἐφρόντισε γιὰ ὄλα, ἠθέλησε νὰ τὰ κάμῃ μόνη τῆς ὄλα καὶ τώρα!..

ΚΕΛΛΕΡ. (Ὅστις εἶχε παρατηρήσει τὴν Νταϊζυ μετὰ περιεργείας). — Χαριτωμένο κορίτσι!.. πόσον χρονῶν εἶναι;

Κ^α ΜΩΛΜΠ. (Εἰσέτι περιφρονῶντις). — Ἐκλείσει τὰ δεκαεπτὰ.

ΚΕΛΛΕΡ. — Μαίνθάνει κανένα ἔργον;

Κ^α ΜΩΛΜΠ. (Σχεδὸν μετὰ περιφρονησεως). — Ναι, πηγαίνει εἰς τὸ Σχολεῖον τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Σπουδάζει νὰ γίνῃ διδασκάλισσα τῆς ἰχνογραφίας.

ΚΕΛΛΕΡ. — Καὶ ἐκεῖνος, ὁ μακαρίτης, πῶς τῆς ἐφέρνετο;

Κ^α ΜΩΛΜΠ. — Ἄ! ὁ καυμένος!.. Ἀπὸ μικροῦλα ἦτον πάντα κοντά του!.. Ἐπαιζαν μαζὶ τόσες φορές ἐκεῖ κάτω στὴν αὐλή, σὰν δύο σκυλάκια!.. Ὅταν ἐμεγάλωσε κομμάτι τὸ κορίτσι, φυσικὰ ἔπαυσαν τὰ παιγνίδια. Ἀλλὰ τώρα ὕστερα ὅπου ἐκεῖνος εὗρισκετο σὲ μεγάλη θλίψι...

ΚΕΛΛΕΡ. (Μετὰ περιεργείας). — Ἄ! ὥστε λοιπὸν εἶχε θλίψιν;..

Κ^α ΜΩΛΜΠ. — Βέβαια! εἶναι τώρα δύο μῆνες· ἐγὼ ὅσα συμ-

βαίνουν δὲν τὰ λέγω, τὰ βλέπω ὄμως. (Εἰσέρχεται ἡ Νταϊζυ φέρουσα δύο σινδόνια καὶ ἓνα ἐπανωφόρι μαῦρον κρεμάμενον εἰς τὸν βραχίονά της).

ΚΕΛΛΕΡ. (Παρατηρῶν αὐτήν). — Εὐχαριστῶ, ὦραία μου δεσποινίς, εὐχαριστῶ. (Λαμβάνει τὰ σινδόνια καὶ ἀναβαίνει ἐπὶ μιᾶς ἔδρας, κειμένης κάτωθεν ἑνὸς τῶν δύο κατόπτρων). Ὁραῖος καθρέπτης τῆς Βενετίας!.. Ἀλλὰ ἔτσι εἶναι! μία μέρα ἢ τὴν ἄλλη αὐτὴ ἢ τύχη θὰ λάξη εἰς τὸν καθρέπτην κάθε ποιότητος... Δὲν ὑπάρχει μεγαλείτερος σοσιαλιστῆς ἀπὸ τὸν θάνατον.

ΝΤΑΙΖΥ. — Μοῦ τὸ ἐπιτρέπεις, μαμμά;.. Θέλω νὰ πάω ν' ἀναπνεύσω ἔξω ὀλίγον καθαρὸν ἀέρα. Αἰσθάνομαι ἔτσι... μία ἀδιαθεσία... (Προσποιεῖται τὴν ἀδιάθετον, θέλουσα νὰ ἐξέλθῃ καὶ ν' ἀναμένη τὴν ἀμαξάν, διότι βλέπει ὅτι ὁ ἐργολάβος τῶν κηδεῶν βράδύνει ν' ἀπέλθῃ).

Κ^α ΜΩΛΜΠ. — Ναι, ναι, παιδί μου, πηγαινέ!.. (Προθύμως θέλει νὰ τὴν ἀπομακρύνῃ, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν συνδιάλεξιν).

ΚΕΛΛΕΡ. (Εὐρισκόμενος ἤδη πρὸ τοῦ ἑτέρου κατόπτρου). — Ἐδῶ πάλιν εἶναι ἄλλη μία μικρὰ ἀνθοδέσμη.

ΝΤΑΙΖΥ (Μετὰ προθυμίας). — Ἄ!... δόστε μού τὴν, σὰς παρακαλῶ!

ΚΕΛΛΕΡ. (Φυσῶν τὴν ἐπικαθημένην ἐπὶ τῆς ἀνθοδέσμης κόριν). — Προσέχετε νὰ μὴ μαδηθῇ... Ὅριστε. (Τῆς τὴν ἐγχειρίζει. Ἐπειτα ἐξακολουθεῖ σκοπῶν καὶ μὲ ὑποκεκρυμμένην σημασίαν). Αἱ!... τὸν ἀγαποῦσαν πολὺ τὸν μακαρίτη!... πάρα πολὺ τὸν ἀγαποῦσαν!... Ἐπέρασε ὦραία ζωὴ, ἔλαθεν ὦραιον θάνατον!... Ὅσον γιὰ τὴν κηδεῖαν του, θὰ φροντίσω ἐγὼ νὰ εἶναι καὶ αὐτὴ ὦραία... Τί ἄλλο θέλει;... (Φορεῖ τὴν γοῦνάν του, θέτει εἰς τὴν κεφαλὴν τὸν ὑψηλὸν του πῖλον καὶ τὸν μονύελον εἰς τὸ ὄμμα). Τὴν ὥραν τῆς ἐκφορᾶς θὰ ἐπιστρέψω. Ὁρα καλὴ τῆς ἀφεντιᾶς σας! (Ἐξέρχεται).

Κ^α ΜΩΛΜΠ. — Ὁρα καλὴ.

ΣΚΗΝΗ Δ'

ΚΥΡΙΑ ΜΩΛΜΠΡΙΤΖ καὶ ΝΤΑΙΖΥ

Κ^α ΜΩΛΜΠ. (Βλέπουσα ὅτι ἡ Νταϊζυ ἀφαιρεῖ τὸ ἐπανωφόρι, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἤδη φορέσει). — Μὰ δὲν μοῦ εἶπες πῶς ἤθελες νὰ πᾶς ἔξω;

ΝΤΑΙΖΥ. — Ναι... ἀλλὰ ἐμετανόησα. (Διότι ὁ ἐργολάβος ἔχει ἀπέλθῃ ἤδη).

Κ^α ΜΩΛΜΠ. — Καλλίτερα, νὰ σοῦ πῶ!... Γιατί νὰ μένη κανεὶς ἐδῶ μέσα μόνος...

ΝΤΑΙΖΥ (Δεικνύουσα διὰ τοῦ βλέμματός τοις τὸ βάθος). — Μὰ δὲν εἴμεθα ἀκόμη μόνοι.

Κ^α ΜΩΛΜΠ. (Μετ' ἐλαφροῦς φοβιᾶσεως). — Γι' αὐτὸ ἴσα ἴσα!...

ΝΤΑΙΖΥ. (Βλέπουσα ἀτενῶς ἐνώπιόν της). — Ἐγὼ δὲν φοβοῦμαι.

Κ^α ΜΩΛΜΠ. — Ἄ, ναι!... Θέλω νὰ μοῦ πῆς τὴν ἀλήθειαν, Νταϊζυ... Δὲν ἦλθες ἐδῶ καθόλου τὴν νύκτα, Νταϊζυ;... καθόλου, καθόλου;

ΝΤΑΙΖΥ (Ἀνασκιρτῶσα ζωηρῶς). — Ἐγὼ;... Τὴν νύκτα;

Κ^α ΜΩΛΜΠ. — Ναι, σιμὰ στὸ λείψανο;

ΝΤΑΙΖΥ (Σχεδὸν ψελλίζουσα). — Καὶ τί δουλειὰ εἶχα ἐγὼ... σιμὰ στὸ λείψανο;...

Κ^α ΜΩΛΜΠ. — Τὸ λέγω, γιατί σὰν νὰ μοῦ ἐφάνη νὰ ἤκουσα βήματα μπροστὰ στὴν πόρτα...

ΝΤΑΙΖΥ (Πυρετωδῶς). — Θὰ ὠνειρεύθηκες, μαμμά!

Κ^α ΜΩΛΜΠ. — Μπορεῖ αὐτὲς τῆς νύκτες δὲν κοιμοῦμαι ἤσυχα, βέβαια. Ποῖος ξεύρει ἂν μᾶς ἄφησε κ' ἐμᾶς τίποτε στὴ διαθήκη του!... Σ' ἐσένα τοῦλάχιστον!... Ἐσένα δὲν σέ μέλει διόλου;...

ΝΤΑΙΖΥ (Ἀφοῦ ῥίψῃ βλέμμα εἰς τὸ κρεμάμενον ἐπὶ τοῦ τοίχου ὠρολόγιον, κυτιάζει ἔπειτα ἀπλανῶς ἔμπροσθέν της). — Ἄν τυχὸν δὲν ἔλθῃ γρήγορα...

Κ^α ΜΩΛΜΠ. — Τί κουβεντιάζεις μονάχη σου; (Ἀκούεται κτύπος κωδωνίσκου. Ἡ Νταϊζυ ἀνασκιρτᾷ). Μὰ τί ἔχεις; δὲν μοῦ λές;...

ΣΚΗΝΗ Ε΄

ΦΟΝ ΒΟΛΤΕΡΣ, ΤΕΜΠΣΚΥ και αἱ ἠθθείσαι

ΒΟΛΤ. (Φωνάζων ὀπισθὲν του). — Τέμπσκυ!...

ΤΕΜΠ. (Ἐμφανιζόμενος εἰς τὴν θύραν ἐν στάσει προσοχῆς). — Διατάξατε, κύριε ὑπολοχαγέ.

ΒΟΛΤ. — Πήγαινε ἀμέσως εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ στρατῶνος καὶ κύτταξε ἂν εἶναι ἔλα ἐν τάξει.

ΤΕΜΠ. (Μετὰ δυσσαρεσκείας). — Μά... γι' αὐτὸ πρέπει νὰ φροντίση...

ΒΟΛΤ. — Σιωπή!... Ἐπειτα νὰ ἔλθης ἐδῶ... Ἡ ὄχι!... νὰ μείνης ἐκεῖ, ἕως νὰ φέρουν τὸ λείψανον.

ΤΕΜΠ. (Δυσηρεστημένος). — Ὅπως προστάζετε, κύριε ὑπολοχαγέ. (Ἐξέρχεται).

ΒΟΛΤ. — Ἄ!... καλὰ. (Πρὸς τὴν Κυρίαν Μώλμπριτζ). Καὶ τώρα πρέπει νὰ σᾶς ἐκμυστηρευθῶ κάτι τι. Μετ' ὀλίγον θὰ ἔλθῃ ἐδῶ κάποιον ὑποκείμενον... Μία κυρία!... (Ἡ Κυρία Μώλμπριτζ ρίπτει μετ' ἀνησυχίας βλέμμα ἐρωτηματικὸν πρὸς τὴν Νταϊζυ, ἣτις νεύει καταφατικῶς, ἐξοκολουθοῦσα νὰ βλέπῃ ἀπλανῶς εἰς τὸ κενόν). Δὲν πρέπει νὰ τὴν ἰδῇ κανεὶς... ἐκτὸς τῆς Νταϊζυ... Ἡ Νταϊζυ, ὅπως ἔμαθα πρὸ ὀλίγου, τὴν γνωρίζει πρὸ καιροῦ... Ἐῆς ἤνοιξε πολλάκις τὴν θύραν...

Κ^α ΜΩΛΜΠ. — Νταϊζυ!... Ἴτι εἶν' αὐτὸ ποῦ ἀκούω;...

ΝΤΑΙΖΥ (Πυρετωδῶς). — Ναι, εἶναι ἀλήθεια... ἐπειδὴ ὁ Τέμπσκυ καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ ἤμποροῦσε ἴσως νὰ καθίση νὰ τὸ μαρτυρήσῃ...

Κ^α ΜΩΛΜΠ. — Καὶ γι' αὐτὸ σ' ἔβαλαν ἐσὲ νὰ κάθῃσαι στὴν πόρτα.

ΝΤΑΙΖΥ (Ὡς ἄνω). — Μὰ ἐγὼ δὲν θὰ τὸ μαρτυροῦσα, μαριμά!...

Κ^α ΜΩΛΜΠ. — Μαθαίνω κάτι πράγματα τώρα, ποῦ... Πῶς δὲν ἐκατάλαβα τίποτε ἐγώ;

ΝΤΑΙΖΥ (Ὡς ἄνω)... Μὰ τὸ βράδυ ἤσουν πάντοτε εἰς τὸν στάβλον, μαζί με τὸν μπαμπά.

Κ^α ΜΩΛΜΠ. — Ἐγὼ ποῦ ἔβαζα ἔλα μου τὰ δυνατὰ γιὰ νὰ κρατῶ πάντοτε αὐτὸ τὸ κορίτσι μακριὰ ἀπὸ ἔλα τὰ πράγματα ὅπου ἐσυνέβαιναν ἐδῶ μέσα πρωτῆτερα καὶ...

ΒΟΛΤ. (Ἐὐγενῶς). — Δὲν αὐτὴ ἢ κατάλληλος στιγμὴ, κυρία, διὰ νὰ παραπανῆσθε δι' ἕσα συνέβησαν. Νταϊζυ, ἐσεὶς θὰ ἔχετε τὸν νοῦν σας ἐκεῖ κάτω, ἀλήθεια;...

Κ^α ΜΩΛΜΠ. (Διαμαρτυρομένη, ἀλλ' ὄχι ἐντόνως). — Ἄ, μὰ αὐτὰ δά!...

ΝΤΑΙΖΥ (Ἀποφασιστικῶς). — Ἐννοιά σας, θὰ προσέχω... (Ἀκούεται ἑλαφρὸς κρότος κωδωνίσκου. Ὁ Βόλτερος νεύει εἰς τὴν Νταϊζυ νὰ ὑπάγῃ νὰ ἰδῇ. Ἡ Νταϊζυ μεταβαίνει).

Κ^α ΜΩΛΜΠ. (Προσκαλοῦσα αὐτήν). Νταϊζυ!... (Ἡ Νταϊζυ δὲν ἀκούει καὶ ἐξέρχεται).

ΒΟΛΤ. — Κυρία, σᾶς παρακαλῶ!... (Τὴν προσκαλεῖ εὐγενῶς διὰ τοῦ βλέμματος ν' ἀποσυρθῇ).

Κ^α ΜΩΛΜΠ. (Μετὰ τινος ἐνδοιασμούς). — Ἄς εἶναι! Ἐὖν ὑπηρετήσαμεν πάντοτε πιστά... Ἄς μὴ μᾶς ποῦν ὅτι δὲν ἠθελήσαμεν νὰ τὸ κάμωμεν αὐτὸ διὰ τελευταία φορά! (Ἐξέρχεται ἐξ ἀριστερῶν).

ΣΚΗΝΗ ΣΤ΄

Η ΑΝΩΝΥΜΟΣ, ΒΟΛΤΕΡΣ, εἶτα ΝΤΑΙΖΥ

(Ὁ Βόλτερος ἀκροᾶται παρὰ τὴν πρὸς τὰ δεξιὰ θύραν καὶ κατόπιν τὴν ἀνοίγει μετὰ προφυλάξεως. Ἡ Ἀνώνυμος φορεῖ μαύρην ἐνδυμασίαν, με πυκνὸν πέπλον σκεπασμένη. Ἐισέρχεται με βῆμα κλονιζόμενον καὶ στηρίζεται δυνατὰ ἐπὶ τοῦ γραφείου. Μακρὰ χρυσοῦ ἀλυσίς, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν κρέμανται δίσκοι, διακόπτει τὸ βαθὺ πένθος τῆς ἐνδυμασίας τῆς. Κρατεῖ εἰς τὴν χεῖρα ἀνθοδέσμην ἐκ λευκῶν ρόδων. Προχωροῦσα πρὸς τὰ ἔμπρός, ἀφίλει νὰ κρατῇ τὴν ἀνθοδέσμην κατὰ τρόπον ὥστε νὰ εἶναι δρατὴ εἰς ὅλους. Βλέπει περίε μετ' ἀνησυχίας).

ΒΟΛΤ. (Ἀφοῦ κλείσῃ με ἄκραν ἡσυχίαν τὴν θύραν). — Ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς ὀδηγήσω, κυρία κόμησσα; (Σείει καταφατικῶς τὴν κεφαλὴν καὶ δι' ἐρωτηματικοῦ νεύματος δεικνύει τὸ βάθος. Ὁ Βόλτερος κατανεύει. Ἡ Ἀνώνυμος διευθύνεται πρὸς τὸ παραπέτασμα καὶ ἐξαφανίζεται. Μετὰ βραχεῖαν σιγὴν ἀνοίγει τὴν δεξιὰν θύραν). Νταϊζυ!... (Ἡ Νταϊζυ ἐμφανίζεται εἰς τὴν θύραν. — Μὲ σιγανὴν φωνήν). Ἐνόςω ἢ κυρία μένει ἐδῶ, προσέξατε νὰ μὴ ἔμβῃ κανεὶς εἰς τὸ σπίτι. Κανεὶς! Ἀκούσατε;

ΝΤΑΙΖΥ. — Ἐννόησα, μάλιστα.

ΒΟΛΤ. — Μπορεῖ ἢ κυρία νὰ ἔχη νὰ μοῦ εἰπῇ τίποτε. Ἄν ἐν

τῆ μεταξὺ ἔλθουν οἱ νεκροφόροι, νὰ τοὺς ὀδηγήσετε εἰς τὸ λείψανον ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, νὰ κάμουν τὸν γυρον... ὥστε ὁ διάδρομος νὰ μένη ἐλεύθερος.

ΝΤΑΙΖΥ (Μετὰ ζοηρότητος). — "Ὁχι!... αὐτὸ εἶνε πολὺ ἐπικίνδυνον.

ΒΟΛΤ. — Πῶς θὰ γίνῃ λοιπόν;

ΝΤΑΙΖΥ (Ἀναπνέουσα ἐταγωνίως). — Ἀφήστε!... θὰ εὕρω ἐγὼ τὸν τρόπον!...

ΒΟΛΤ. (Ἐκπληγτόμενος). — Φαίνεται ὅτι ἐνδιαφέρεσθε πολὺ καὶ σεῖς, μικροῦλά μου!...

ΝΤΑΙΖΥ (Μετὰ ζοηρότητος). — Ἐγώ;... (Μετὰ παραδόξου ὕφους). "Α, ναί!... ἐνδιαφέρομαι κ' ἐγώ!... (Ἐξέρχεται).

Σ Κ Η Ν Η Ζ'

ΦΟΝ ΒΟΛΤΕΡΣ, εἶτα Η ΑΝΩΝΥΜΟΣ

(Ὁ Βόλτερς βηματίζει ἀνω καὶ κάτω· πλησιάζει εἰς τὸ παραπέτασμα, τείνει τὸ οὖς καὶ ἀκροῖται, ἀνάπτει τὸ ἠλεκτρικὸν φῶς· καταβιάζει τὸ μικρὸν παραπέτασμα τοῦ παραθύρου· ἔπειτα ἀρχίζει πάλιν νὰ περιπατῇ ὅτε βλέπει τὸ παραπέτασμα κινούμενον, σταματᾷ ἀναγωνίως. Ἡ Ἀνώνυμος, πάντοτε σκέπασμένη μὲ τὸν πέπλον, ἐμφανίζεται, ἀλλὰ χωρὶς νὰ κρατῇ πλέον τὴν ἀννοδέσιμην τῶν ρόδων, προχωρεῖ πρὸς τὰ ἔμπρὸς καὶ στηρίζεται ἐπὶ μιᾷς ἑδρας πρὸς τὰ δεξιὰ. Ἐπικρατεῖ βαθεῖα σιγή).

ΑΝΩΝ. — Ν' ἀφήσετε νὰ καρφώσουν τὸ φέρετρον πρὶν... πρὶν δυνηθῶ διὰ τελευταίαν φοράν νὰ... δὲν τὸ ἐπερίμενα ποτὲ ἀπὸ σᾶς, κύριε ὑπολοχαγέ!...

ΒΟΛΤ. (Μετὰ πόρου). — Δὲν ἠδυνήθην νὰ τὸ ἐμποδίσω, κυρία κόμησσα!... (Ἡ Ἀνώνυμος ἀνασκιρτᾷ καὶ παρατηρεῖ πέρθε μετὰ φόβου). — Ἐξ αἰτίας ἀκριβῶς τῆς ἐπισκέψεώς σας. Μόνον δι' αὐτοῦ τοῦ μέσου κατῶρθωσα νὰ ἀπομακρύνω ἀπ' ἐδῶ ὅλα τὰ ξένα πρόσωπα...

ΑΝΩΝ. — Μὴ μὲ λέτε κόμησσαν. Ἐδῶ δὲν εἶμαι κόμησσα. (Ρίπτει μετὰ τρόμου καὶ ἄλλο βλέμμα πρὸς τὴν θύραν). Δὲν εἶμαι ἄλλο παρὰ μία γυναῖκα δυστυχισμένη, τὴν ὁποίαν κανεὶς δὲν γνωρίζει, οὔτε πρέπει νὰ γνωρίσῃ.

ΒΟΛΤ. — Δὲν θέλετε, κυρία, ν' ἀναπαυθῆτε λιγάκι;

ΑΝΩΝ. (Ἀνήσυχος). — Μὰ εἴμεθα πράγματι ἐδῶ ἀσφαλεῖς;

ΒΟΛΤ. — Ἀσφαλέστατοι. Ἡ μικροῦλα, ποῦ μοῦ εἶπετε ὅτι δὲν σᾶς εἶναι ἀγνωστος, εἶναι ἔξω εἰς τὸν διάδρομον... Ἦν μητέρα της τὴν εἰδοποίησα νὰ μὴ ἔμῃ ἐδῶ... Ὅπωςδήποτε ὅμως, ἂν ἀγαπᾶτε, νὰ κλείσωμεν τὴν θύραν τῆς συγκοινωνίας.

ΑΝΩΝ. — Ναί, σᾶς παρακαλῶ!... (Μετὰ ζοηρότητος). Ἡ καλλιτέρα ἀφήστε!... Ἄν τυχὸν ἔλθῃ κανεὶς ἀπὸ κεῖ... τότε...

ΒΟΛΤ. — Πολὺ σωστά!...

ΑΝΩΝ. (Ρίπτει πρὸς τὰ ὀπίσω τὸν πέπλον καὶ ἀποκαλύπτει εὐειδὲς πρόσωπον, μὲ χροιάν ὡσεὶ νεκροῦ, ἔχον ἔκφρασαν εὐγενοῦς πένθους... Ἐπειτα κάθηται κουρασμένη ἐπὶ τινος ἑδρας. Ἐπικρατεῖ σιγή). — Ἀχ! μὲ πόσῃν εὐχαρίστησιν θ' ἀπέθετα τὰ ρόδα ἐπάνω εἰς τὸ στήθος σου! Ναί, κύριε ὑπολοχαγέ!... τὸ ἐξομολογοῦμαι, ἀγάπησα αὐτὸν τὸν ἀνθρωπον ὅσον δὲν μπορῶ νὰ σᾶς παραστήσω... Ποῖος ἠξεύρει!... ἴσως ἡ λύπη δώσῃ εἰς τὸν βίον μου ἄλλον προσρισμόν. Δὲν ἠξεύρει κανεὶς!... Ζητεῖ κανεὶς τὴν εὐτυχίαν καὶ εὕρισκει τὸ πένθος. (Μεταβάλλουσα ὕφος). Κύριε ὑπολοχαγέ, σεῖς ὑπῆρξατε ὁ καλλίτερος φίλος σου. Εἶπατε εὐκρινῶς· ἐμάθετε ποτέ, ὑποψιάσθητε τίποτε;

ΒΟΛΤ. — Τίποτε, κυρία, ἀπολύτως τίποτε!

ΑΝΩΝ. — Οὔτε σήμερα, ὅταν ἐλάβετε τὴν ἐπιστολήν μου ποῦ σᾶς ἐπροσκαλοῦσα τόσον ἔξαφνα εἰς τὸ σπίτι μου;... οὔτε τότε;

ΒΟΛΤ. (Διστάζων). — Ἡ πρόσκλησις ἠμποροῦσε νὰ προκαλέσῃ... πολλὰς εἰκασίας.

ΑΝΩΝ. — Ποίας εἰκασίας, παραδείγματος χάριν;

ΒΟΛΤ. — Θὰ ἐπαρακαλοῦσα πολὺ τὴν κυρίαν νὰ μὴ ἐπιμένῃ...

ΑΝΩΝ. — Ἀπεναντίας, φίλτατε κύριε ὑπολοχαγέ... Ἐδῶ μέσα εὕρισκόμεθα οἱ δύο μας... Ἀλλὰ γιατί δὲν κάθησθε; (Ὁ Βόλτερς ὑπακούει καὶ κάθηται) διὰ νὰ ἐκτελέσωμεν μιᾷν σιωπηλὴν νεκρώσιμον τελετὴν εἰς τὸν ἀγαπητόν μας νεκρόν. Σεῖς ὁ φίλος σου καὶ ἐγὼ ἡ ἐρωμένη σου. Ποῖος ἄλλος ἐκτὸς ἀπὸ ἡμᾶς θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα; Σᾶς παρέχω ἀπειρον ἐμπιστοσύνην· δὲν πιστεύω νὰ τὴν διαφεύσετε.

ΒΟΛΤ. — Κυρία!...

ΑΝΩΝ. — Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐπικρατῇ ἀναμεταξύ μας ἡ μεγαλειτέρα εὐκρινεία εἰς αὐτὴν τὴν ἱερὰν στιγμὴν. (Μεταβάλλουσα ὕφος). Ἀπαντήσατέ μου, τί λέγει ὁ κόσμος;

ΒΟΛΤ. (*Ἐν ἀμηχανίᾳ*). — Ὁ κόσμος!... ὁ κόσμος λέγει τόσα πράγματα, κυρία κόμησσα!

ΑΝΩΝ. — Ἀλλὰ μέχρι ποίου βαθμοῦ καὶ κατὰ τίνα τρόπον ἀνεμίχθη τὸ ὄνομά μου εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν;

ΒΟΛΤ. — Δὲν ἤμπορῶ νὰ σᾶς τὸ κρύψω, κυρία... τὸ ὄνομά σας ἐμελετήθη.

ΑΝΩΝ. (*Μὲ σύννοιαν*). — Αὐτὸ τὸ εἶπε καὶ ὁ σύζυγός μου.

ΒΟΛΤ. (*Μετὰ προθυμίας*). — Ἐν τούτοις ἐπιτρέφατέ μου νὰ τουλίσω, ὅτι ἐμελετήθη κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε οὔτε ὑπόνοια, οὔτε ἡ ἐλαχίστη σκιά...

ΑΝΩΝ. (*Μὲ ὕφος μεταξὺ εἰρωνείας καὶ πείσματος*). — Μὰ τότε κατὰ ποῖον τρόπον;

ΒΟΛΤ. — Κυρία κόμησσα, ὅταν εἶναι καμμία τόσον εὐμορ... θέλω νὰ εἰπῶ ὅταν γίνεται δικαίως τὸ ἀντικείμενον τοῦ γενικοῦ θαυμασμοῦ, δὲν εἶναι παράδοξον νὰ εὐρεθῇ κάποιος, ὁ ὁποῖος νὰ λαμβάνῃ τὴν φροντίδα νὰ κρατῇ ὑπὸ σημείωσιν ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῶν θαυμαστῶν...

ΑΝΩΝ. (*Δυσανασχετοῦσα*). — Καλά, ἀλλά...

ΒΟΛΤ. — Ὡστε ἦτο φυσικὸν νὰ μὴ μείνῃ ἀπαρατήρητος καὶ ἡ ἀφοσίωσις, τὴν ὁποίαν ὁ φίλος μου...

ΑΝΩΝ. (*Μετὰ λεπτοῦ, ἀδιοράτου μειδιήματος*). — Ναι, ὁ καυμένος ὁ φίλος μας εἶχε μιὰ καρδιά... πῶς νὰ πῶ;... ποῦ ἐφλογίζετο ἕξαφνα. Ἡμεῖς, ποῦ τὸν ἐγνωρίσαμεν κατὰ βάθος, τὸ ξεύρομεν αὐτό. Πρὶν ἀπὸ ἐμὲ εἶχεν ἐκδηλώσῃ ἐπίσης τὴν... ἀφοσίωσίν του εἰς πολλὰς ἄλλας κυρίας... Διὰ τοῦτο μάλιστα εἶχα κανονίσῃ οὕτω πῶς τὰ πράγματα, ὥστε νὰ συχνάζῃ ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερον εἰς τὸ σπίτι μου... καὶ τώρα τελευταῖα μάλιστα δὲν ἤρχετο ὅλως διόλου.

ΒΟΛΤ. — Καὶ αὐτὸ ἀκόμη δὲν ἔμεινεν ἀπαρατήρητον. Ἦώρα τελευταῖα ἐφαίνετο ὅτι σᾶς ἐπλησίαζε πολὺ περισσότερο ὁ κύριος δὲ Ρενοάρ.

ΑΝΩΝ. (*Μετ' ἀγανακτήσεως*). — Σᾶς παρακαλῶ, μὴ προφέρετε αὐτὸ τὸ ὄνομα! Δὲν ἀνέχομαι νὰ τὸ ἀναφέρουν ἐνώπιόν μου... Καὶ γιὰ τί τάχα ἐκλαμβάνουν αὐτὸν τὸν κύριον Ρενοάρ;... (*Μεταβάλλουσα ὕφος*). Ἀλλὰ σᾶς παρακαλῶ, ἕξακο-